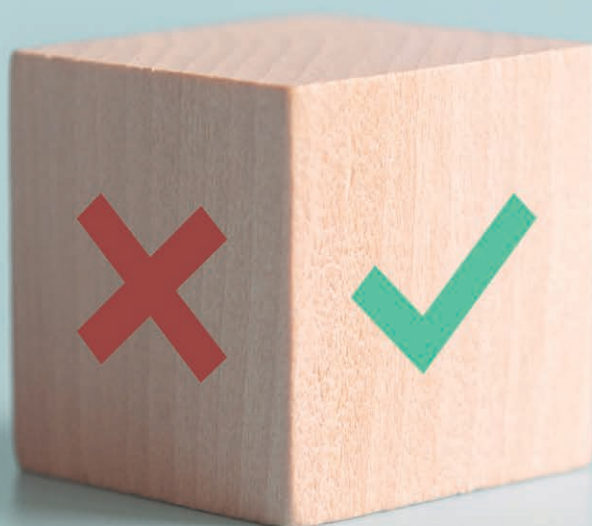

TEMA:
HVILKEN ROLLE SPILLER LOVEN I DAG?

3/2022

6
*Hvad menes der med **loven**?*

18
Det store twist – fri fra loven

24
Jesus – nuancernes mand

BUDSKABET

WWW.BUDSKABET.DK

Nr. 3/2022. Årgang 158
ISSN 0901-4802
ISSN 2446-404X (Budskabet online)
Budskabet udkommer fem gange om året, næste gang den 30. september.

LAYOUT

Amalie Puggaard Poulsen

FORSIDEFOTO

Oatawa

TRYK

Jørn Thomsen Elbo A/S

ABONNEMENT

Papirudgave med fri netadgang: 330 kr.
(unge under 30: 190 kr.)
Kun netabonnement: 190 kr.
(unge under 30: 110 kr.)
Gaveabonnement: 190 kr. for papir-
udgave, 110 kr. for netudgave
Gebyr for udlandsabonnement: 50 kr.

UDGIVER OG EKSPEDITION

Luthersk Mission (LM)
Industrivænget 40, 3400 Hillerød
tlf. 4820 7660, dlm@dlm.dk
www.dlm.dk

MAIL- OG ADRESSEÆNDRING

LM får *ikke* automatisk besked, når du flytter eller ændrer mailadresse eller efternavn. Giv derfor altid selv besked, når dine kontaktoplysninger ændres. Det er vigtigt, så både *Budskabet* og betalingsopkrævning når frem til rette sted.

REDAKTØR

Ole Solgaard
Enggårdsvej 39, Kragelund, 8723 Løsning
tlf. 2327 1253, os@dlm.dk

REDAKTIONSUDVALG

Alex Dahl Karlsen
cand.scient.pol., Tarm
alex.dahl.karlsen@gmail.com

Anton Bech Brauner
frimenighedspræst, Hillerød
a_brauner@hotmail.com

Helene Schou Andersen
læge, Kolding
helene@ksandersen.dk

Ruth Vatne Rasmussen
hjemmegående/legestuesekretær, Silkeborg
vatnerasmussen@gmail.com

Steffen Juul Pedersen
sælger, Haderslev
steffenjuul@outlook.com

Artiklerne i Budskabet afspejler ikke nødvendigvis redaktionens synspunkter, men redaktionen er ved deres optagelse ansvarlig for, at holdninger og synspunkter må kunne rummes inden for det, som Luthersk Mission (LM) står for.

FORDYBELSE i bibelsk og luthersk tro

ANALYSE af tidens strømninger

INSPIRATION til kristent liv og mission

LEDER	HORISONT
04 Hold øje med Israel <i>Alex Dahl Karlsen</i>	22 Hvorfor skal vi fortælle det samme igen?
	23 Når vi er uenige med "vores egne"
TEMA: HVILKEN ROLLE SPILLER LOVEN I DAG?	FOR TROEN
06 Hvad menes der med <i>loven</i> ? <i>Christian Schøler Holmgaard</i>	24 Jesus – nuancernes mand <i>Manuel Vigilius</i>
08 Ikke uden lov, men under Kristi lov <i>Christian Schøler Holmgaard</i>	28 Skærm – mig – Gud <i>Erik Dahl</i>
13 Loven er et helligt bud <i>Hans Adolph Brorson</i>	ANDRE ARTIKLER
14 Forkast ikke Guds lov <i>Carsten Elmelund Petersen</i>	30 Skridt for skridt ind i bibeltekstens budskab <i>Nicolai Winther-Nielsen</i>
18 Det store twist – fri fra loven <i>Andreas Kammersgaard Ipsen</i>	34 Giv med glæde <i>Helene Schou Andersen og Henning Andersen</i>
	BOGER
	37 Galaterbrevet
	38 Tre bøger af Peter O.K. Olofson

*Nogle gange kan man komme til at formulere sig sådan, at det lyder, som om evangeliet blev givet, for at den troende ved Åndens kraft kan overholde loven. Men i frelseshistorien er **evangeliet** Guds første og sidste ord.*

LEDER

Hold øje med Israel

AF ALEX DAHL KARLSEN

Vi ved ikke, hvor meget krigen i Ukraine har med de sidste tider at gøre.

Vi ser historiens hjul dreje netop nu. Verden er usikker. Krigen raser i Ukraine. Det forventer jeg, den fortsat gør, når disse linjer læses. Krigens gang og de medførte lidelser, prisstigninger og truende hungersnød rundt omkring i verden fylder ganske naturligt nyhedsstrømmen.

Det indebærer, at Israel og situationen i Mellemøsten relateret til Israel er gledet i baggrunden og fylder mindre, end den plejer at gøre, og det er for så vidt ganske naturligt.

Alligevel vil jeg opfordre til at fastholde en opmærksomhed på Israel.

Der er *historiske bånd* mellem Israel og både Ukraine og Rusland pga. de mange jøder, som er emigreret fra de to lande, og som spiller en rolle for Israels udenrigspolitik. Rusland har jo også spillet "jødekortet", idet Ukraines regering omtales som nazister – noget som endte med at give bagslag for russerne, da de dermed kom til

at antyde, at nogle jøder var medskyldige i holocaust.

Derudover har *Bibelen* en række perspektiver, som indbefatter, at Israel har en rolle at spille i verdenshistorien og dens afslutning.

Situationen er ikke ude af Guds kontrol

Først og fremmest minder den os på forskellige måder om, at magten er Guds (jf. fx Fadervor). Han er historiens herre, der har styr på alt, hvad der sker. Så selvom begivenheder kommer ud af vores kontrol, er de ikke ude af Guds kontrol. Vi beder derfor også "ske din vilje i himlen som på jorden".

Gud *reagerer* ikke bare på menneskers ondskab og uforstand. Han *agerer* også aktivt for at fremme sin vilje. Det kan være svært at forstå, når verden er fuld af uforståelig lidelse og smerte.

Her skal vi holde fast i, at Gud er god, og at det er menneskene, der er onde. Men Gud kan bru-

Vi kan ikke på forhånd vide, om krigen blot er en krig i en endeløs række af krige, eller om krigen er forspillet til, at verdens øjne for alvor flytter sig fra Ukraine til Israel.

ge det onde til at fremme sin gode vilje. Ultimativt så vi det, da Gud lod Jesus lide og dø på et kors – for derved at forlige verden med sig selv. Det ved vi, fordi Bibelen fortæller os det. Det gjorde ikke Judas' forræderi og magthavernes overgivelse af Jesus til korsdøden mindre ond, jf. Stefanus' anklage mod Rådet: "I er blevet [Jesu] forrædere og mordere" (ApG 7,52).

Oftest har vi ingen forklaring på det onde, der hænder os selv eller andre. Men Bibelen opfordrer os til – også i de situationer – at overgive vores sag til Herren, fordi han har omsorg for os. Det gælder også, når vi ser, folk bliver undertrykt, eller når despoter starter en krig med falske begrundelser.

Vi ved, at historien får en ende. En dag, når Guds mål er nået, og menneskehedens ondskab er blevet fuldmødet med en ødelagt og hærget jord til følge, kommer Jesus igen for at dømme levende og døde.

Det er i dén retning, han styrer historiens gang. En del har han allerede forudsagt. "Køreplanen" er ikke åbenbart for os i detaljer, men der er forskellige tegn, som Bibelen fortæller om.

Bosættelse, vækkelse og krig

Lige nu er der ét tegn, jeg vil minde om: Israels rolle inden Jesu genkomst. Selvom det er væsentligt, hvad der sker i Ukraine, er vi nødt til at huske, at der skal ske forskellige ting i eller vedrørende Israel inden Jesu genkomst.

I fx Ezekiels Bog 36-37, Zakarias' Bog 8-14 og Lukasevangeliet 21,24 kan jeg læse, at hedningernes tid i Jerusalem får en ende. Både i GT og NT er det forudsagt, at jøderne igen skal *bebo*

Israel. Det ser vi ske i dag – også selvom der siden staten Israels oprettelse har været en politisk ustabil situation.

I de ovennævnte kapitler og i Romerbrevet 11,11-32 ser vi dernæst, at der kommer en *folkevækkelse* blandt jøderne: Jøderne vil vende sig til Jesus i stort tal og komme til tro på ham. Vi ser det ske, dog stadig kun i det små.

Endelig er det forudsagt, at alle til sidst vil være i *krig* mod og i Israel/de hellige (Jerusalem) som optakt til den store dom over folkeslagene (Ez 38-39. Zak 14. Åb 16,12-16).

Jeg vil derfor minde om, at vi skal lægge mærke til Guds aktive hånd i verdenshistorien netop nu. Også selvom verdens opmærksomhed er rettet mod "alt muligt andet". Gud har ikke mistet grebet om historiens gang.

Hold øje med, hvad der sker med Israel! Endnu har vi ikke nået historiens fuldendelse. Der er stadig noget, der "mangler at ske". Men vi ved ikke, om det sker snart eller ligger lidt længere ude i horisonten. For vi kender ikke Guds tempo.

Vi ved ikke, hvor meget krigen i Ukraine har med de sidste tider at gøre. Nok ikke direkte, men historien har lært os, at centrum for de store begivenheder kan skifte ganske pludselig og overraskende. Derfor kan vi ikke på forhånd vide, om krigen blot er en krig i en endeløs række af krige, eller om krigen er forspillet til, at verdens øjne for alvor flytter sig fra Ukraine til Israel.

Godt, at Jesus har fortalt os det vigtigste, vi har brug for at vide om verdens skæve gang: "... Når alt dette sker, skal I løfte jeres hoved, for jeres forløsning nærmer sig" (Luk 21,28)! ■

Alex Dahl Karlsen

TEMA

Hvad menes der med *loven*?

AF CHRISTIAN SCHØLER HOLMGAARD

Mener Gammel Testamente, Jesus, Paulus og lutherske teologer det samme, når de bruger begrebet "loven"?

Christian Schøler Holmgaard, f. 1983

Adjunkt i Ny Testamente,
Dansk Bibel-Institut
csh@dbi.edu

Man kan godt blive lidt forvirret, når man i kristne sammenhænge drøfter, om *loven* gælder for kristne i dag, og hvad det indebærer at være *fri fra loven*, eller når man taler om *lov* og *evangelium* som tolkningsnøgle til Bibelen. Hvad menes der egentlig med *loven*?

Moseloven

Både i Gammel Testamente (GT) og Ny Testamente (NT) bruges ordet *loven* oftest om bud og regler, som mennesket må adlyde. Sådan som vi naturligt vil forstå ordet *loven* på dansk. Ofte bruges ordet med henvisning til moseloven.

GT bruger næsten altid ordet *tora* med reference til deciderede love, så mennesker kan holde (5 Mos 17,19), gøre (5 Mos 27,26), bryde (Sl 119,126), adlyde (Es 42,24) og følge (2 Mos 16,4) toraen.

Loven betegner i GT altså oftest, hvad Gud *kræ-*

ver af sit folk gennem sine bud, befalinger og love – typisk med direkte henvisning til den lov, han gav Israel ved Sinai.

I NT betegner *loven* buddene i GT og specifikt moseloven. Og *loven* bliver altid omtalt som en helhed uden at skelne mellem de forskellige dele.

Vi finder altså ikke en opdeling i tre kategorier med de moralske love, de ceremonielle love og civillovene, som det ellers har været populært at gøre blandt fortolkere gennem kirkens historie siden Tertullian (160-225; en af kirkefædrene).

Vi finder derimod i NT en prioritering i *loven* og et centrum i *loven*. Det dobbelte kærlighedsbud fremhæves som *lovens* kerne, og de ti bud kan også siges at være en form for opsummering af *loven*, men *loven* er en enhed.

Når Paulus eksempelvis advarer mod omskærelse, har han en alt-eller-intet-tilgang til *loven*:

Både moseloven, den naturlige lov og Kristi lov udtrykker Guds vilje, men til mennesker, der befinder sig vidt forskellige steder i frelseshistorien og i deres relation til Gud.

”Enhver, som lader sig omskære, er forpligtet til at holde hele loven” (Gal 5,3 jf. Jak 2,8-10). Eller når Paulus taler om, at den troende er løst fra loven (Rom 7), er der heller ikke skyggen af en skelnen mellem forskellige dele af loven.

Loven i bredere betydning

Paulus kan dog også bruge *loven* til at betegne andet end moseloven i snæver forstand.

Romerbrevet 2,15 bliver fx ofte forstået som en reference til ”den naturlige lov”: Guds universelle vilje og krav til alle mennesker til alle tider.

Han kan også skrive om ”Kristi lov” (1 Kor 9,21. Gal 6,2), som ud fra sammenhængen er noget andet end moseloven og betegner det, der forpligter de troende. Denne skelnen er vigtig i forbindelse med spørgsmålet om, hvad der er forpligtende for de troende.

Både moseloven, den naturlige lov og Kristi lov udtrykker Guds vilje, men til mennesker, der befinder sig vidt forskellige steder i frelseshistorien og i deres relation til Gud.

Ordet *loven* kan enkelte steder hos Paulus også bruges i betydningen *princip* eller *lov-mæssighed* (Rom 3,27; 7,21.23; 8,2). Nogle teologer mener, at der tænkes på moseloven i alle versene. Jeg mener dog, at det giver bedst mening i sammenhængen at forstå ordet *lov* i betydningen *princip*.

Derudover betegner *loven* i andre tilfæl-

de de fem mosebøger som helhed, fx hvor betegnelsen *loven og profeterne* anvendes om GT’s skrifter (Matt 5,17; 7,12; 11;13; 22,40. Luk 16,16; 24,44. Joh 1,34. ApG 13,15; 24,14; 28,23. Rom 3,21).

Endelig ser vi flere steder i NT, at *loven* også kan betegne hele GT – uden at det specifikt handler om de konkrete bud, som GT indeholder (Matt 22,36. Luk 10,26. Joh 7,49; 10,34; 12,34; 15,25. 1 Kor 9,8-9; 14,21.34. Gal 4,21).

Lov og evangelium som lutherske begreber

Hvordan bruges begrebet så i luthersk sammenhæng?

I de mest typiske udsagn om *loven* hos Luther tænkes der ikke specifikt på moseloven, men på *alt det, Gud kræver af os* i Bibelen. Luther opstiller en radikal skelnen mellem Guds *krav* (loven) og Guds *løfte/gave* (evangeliet) i Bibelen: det, vi skylder Gud at gøre (loven) – over for det, Gud gør for os (evangeliet). Den samme definition findes hos fx C. O. Rosenius og Carl Fr. Wisløff.

Dermed bruges ordet *loven* i luthersk sammenhæng generelt bredere end *moseloven*: ikke bare om direkte bud og krav, men om alt det i Bibelen, der er med til at afsløre menneskets synd og Guds krav.

Luther reagerede i sin samtid imod, at evangeliet blev præsenteret som en ny lov. Lov og evangelium blev opfattet som epoker i frelseshistorien, og Moses som lovgi-

ver var blevet erstattet med Kristus som en ny lovgiver. Dermed blev evangeliet til legalisme (religionen bliver identisk med at holde bestemte love og regler, *red.*).

For Luther var det altafgørende at skelne klart mellem det, Gud gør for os, og det, Gud kræver af os – og dermed befri evangeliet fra loven.

Når vi læser NT, er det derfor vigtigt at skelne mellem denne teologiske brug af *loven* hos Luther, og den brug, vi finder i NT. Det gælder særligt Paulus’ tale om, at de troende ikke er under loven. Dermed mener Paulus flere steder nemlig specifikt moseloven med dens krav, domme og løfter – og ikke lov i det hele taget, for han skriver selv, at han er under *Kristi lov* (1 Kor 9,21).

Luthers teologiske brug af loven har dog fortsat sit grundlag i NT’s brug: Hos Paulus er der fx en kløft mellem *gerninger, arbejde og overholdelse af buddene* på den ene side og *troen* på den anden (Rom 3,27; 4,1-5. Gal 3,5.12).

Selvom moseloven kun blev givet til Israel, står hedningene i kraft af *den naturlige lov* også over for Guds *krav* (Rom 2,14f). Alle mennesker står over for Gud som syndere, der er fuldstændig afhængige af Guds nåde. Selvom moselovens specifikke bud til Israel på en særlig måde demonstrerer menneskets dybe syndighed (Rom 5,20) og tydeligere end den naturlige lov peger på Kristus, kan modsætningen mellem gerninger og tro, lov og evangelium anvendes *universelt*. ■

TEMA

Ikke uden lov, men under Kristi lov

AF CHRISTIAN SCHØLER HOLMGAARD

*Hvordan kan det både være rigtigt, at den troende er **fri** fra loven og samtidig **opfylder** loven?*

Christian Schøler Holmgaard, f. 1983
Adjunkt i Ny Testamente,
Dansk Bibel-Institut
csh@dbi.edu

Hvilken rolle spiller *loven*¹ i den kristnes liv ifølge Ny Testamente (NT)?

Det kan være en udfordring at få de umiddelbare svar på det spørgsmål til at harmonere. For på den ene side siger Jesus, at hele loven skal bestå, og selv de mindste bud skal overholdes (Matt 5,18f), mens han på den anden side selv ophæver forskellige bud. Også hos Paulus finder vi tilsyneladende modsætninger. For hvordan kan det både være rigtigt, at den troende er fri fra loven og samtidig *opfylder* loven?

Disse modsætninger løses i Kristus. Kristus opfylder og stadfæster selv loven i sin gerning og sin lære (Matt 5,17. Rom 3,31). Og loven når sit endemål i Kristus (Rom 10,4. Gal 3,23).

Derfor er den troende ikke under loven (1 Kor 9,20). Det betyder dog ikke, at den kristne er uden lov, for han/hun er under *Kristi lov*. Og i Åndens nye liv under nåden opfylder den troende loven ved at følge Kristi lov (Rom 8,4; 13,8-10. 1 Kor 9,21. Gal 5,14).

Loven er opfyldt i Kristus

En fundamental forudsætning for at forstå,

hvad der står i NT vedrørende Gammel Testamente (GT), er, at der er sket noget afgørende nyt i Kristus, og at GT peger frem mod ham. En nøgletekst i den sammenhæng er Matthæusevangeliet 5,17-19. Der udtaler Jesus sig principielt om sit forhold til GT, og derfor skal teksten udfoldes her:

”Tro ikke, at jeg er kommet for at nedbryde loven eller profeterne. Jeg er ikke kommet for at nedbryde, men for at opfylde. Sandelig siger jeg jer: Før himmel og jord forgår, skal ikke det mindste bogstav eller en eneste tådel forgå af loven, før alt er sket. Den, der bryder blot ét af de mindste bud og lærer mennesker at gøre det samme, skal kaldes den mindste i Himmeriget. Men den, der holder det og lærer andre at gøre det, skal kaldes stor i Himmeriget.”

Det altafgørende ord i de her vers er ordet *opfylde*. Jesus forsvare sig selv og siger, at han ikke er kommet for at nedbryde loven og profeterne; det er han ikke, men han er heller ikke kommet for at opretholde, bevare eller for den sags skyld overholde loven og profeterne. Han er kommet for at *opfylde*. Ordet forekommer 15

gange i Matthæusevangeliet – ti af gangene er i forbindelse med opfyldelsescitater fra GT.

Det er dermed oplagt, at der er tale om *loven og profeterne* som profeti her – ligesom i Matthæusevangeliet 11,13: ”For alle profeterne og loven har indtil Johannes været forudsigelser.” Desuden bruges *opfyldte* – sammen med loven – i Lukasevangeliet og Johannesevangeliet i betydningen *opfyldelse af profeti* (Luk 24,44. Joh 15,25). I alle tilfælde er der tale om hele GT. I sammenhængen her er det imidlertid vigtigt at pege på, at det aspekt af GT, der vægtlægges her, er buddene, som findes deri.

To andre steder i Matthæusevangeliet bruges udtrykket *loven og profeterne* med reference til buddene i dem. Det handler om den gyldne regel (7,12) og det dobbelte kærlighedsbud (22,40) som fundament for loven og profeterne.

Den samme forståelse gælder i nøgleteksten (Matt 5,17-19). Hele GT peger frem mod Kristus, også buddene. Og Jesu lære i bjergprædikenen er så at sige det, som loven forventede, og Jesus udlægger dermed lovens oprindelige intention.

Når Jesus derfor i vers 18 og 19 taler om hele lovens bestandighed og overholdelse, skal det ses i lyset af den opfyldelse, han bringer. Vers 18 peger på lovens profetiske funktion. Intet vil forblive uopfyldt; Guds vilje vil blive gennemført.

Når Jesus dernæst i vers 19 bekræfter, at alle buddene i GT skal overholdes, er det afgørende at forstå, at loven står i en opfyldelsesproces. Jesus kommer – som den, der opfylder loven – til at stå som dens ultimative fortolker. Derfor er det i sidste ende ikke Moses’, men Jesu ord, der skal overholdes (Matt 7,24-26), og folkeslagene skal lære at holde alt det, *Jesus* har befalet (Matt 28,20).

At Jesus står som lovens ultimative fortolker, indebærer ikke bare en omformulering af mose-loven ind i en ny tid. Selvom Jesus her fremstår som en ny Moses, er Jesus mere end en profet og en lovgiver.

Loven er ikke kun opfyldt i hans lære, men i hans person – i hans liv, død og opstandelse.

Han opfylder bjergprædikenen i sit eget liv: Han vender den anden kind til og elsker sine fjender. Og på korset gik han uskyldigt ind under lovens dom. Dermed opfyldte han stedfortrædende al retfærdighed (Matt 3,15).

Loven bliver på den måde gjort gældende (Rom 3,31) og når sit endemål (gr: *telos*) i Kristus (Rom 10,4). Det har hele tiden været lovens formål – at Kristus bliver enden på loven – og med Kristus har loven udtjent sit formål. Den bliver så at sige realiseret i Kristus, idet loven var en skygge af det, der skulle komme (Kol 2,17).

Paulus skriver, at loven blev givet med et bestemt formål, og at den ikke længere er gyldig – som lov (Gal 3,19-28). Loven skulle være en opdrager indtil Kristus, og den opgave er udført med Kristi komme (Gal 3,25).

I samme kapitel har Paulus forklaret, at man ikke får del i velsignelsen gennem Abraham ved loven, men ved troen. Faktisk har loven aldrig været en vej til frelse, netop fordi den ikke er af tro, men derimod kræver gerninger, der ikke kan opfyldes, og derfor fører til forbandelse. Lovens formål var snarere at demonstrere menneskers syndighed for at gøre det klart, at frelsen kun kan opnås ved tro (Gal 3,19.22. Rom 3,20).

Lovens formål i frelseshistorien var altså hele tiden at pege væk fra sig selv til Kristus. Da Kristus kom, havde den udtjent sin *frelseshistoriske* funktion.

Hele vejen igennem fastholdes det imidlertid, at loven ikke er synd eller imod Guds løfter. Den er åbenbaring af Guds hellige væsen og vilje, men dog kun som en skygge. Loven har herlighed, men den peger på den større herlighed i Kristus (2 Kor 3,1-18).

Den kristne er fri fra loven

Det er i lyset af denne opfyldelse og begyndelse på et nyt kapitel i frelseshistorien, at Paulus kan skrive, at den troende ikke længere er under loven. Det, som er en objektiv virkelighed i Kristi opfyldelse af loven og indstiftelse af en ny pagt, får den enkelte del i ved troen.

I Galaterbrevet skriver Paulus om frelseshisto-

Loven skulle være en opdrager indtil Kristus, og den opgave er udført med Kristi komme.

rien på et kollektivt universelt plan såvel som et individuelt plan.

”Før troen kom, blev vi bevogtet under loven og spærret inde, indtil troen skulle åbenbares,” står der i Galaterbrevet 3,23. Det er i senere evangelikale fortolkninger udelukkende blevet forstået kollektivt frelseshistorisk: at *troen* ikke er den personlige tro, men en betegnelse for Kristi komme.

Der er gode grunde til en sådan fortolkning, og vægtlægningen ligger der, men som vi skal

Lovens formål i frelseshistorien var hele tiden at pege væk fra sig selv til Kristus. Da Kristus kom, havde den udtjent sin frelseshistoriske funktion.

se, er det individuelle aspekt også til stede.

Paulus beskriver i Galaterbrevet 3 i høj grad et frelseshistorisk forløb, hvor loven har en begrænset tidsperiode: Den kom 430 år efter løftet til Abraham (Gal 3,17) og skulle gælde frem til Kristus (3,19). Desuden er der en parallel mellem Galaterbrevet 3,23-28 og Galaterbrevet 4,1-7, hvor Paulus afgjort taler om Kristi komme som en universel frelseshistorisk begivenhed:

”Hvad jeg mener, er: Så længe en arving er umyndig, adskiller han sig ikke fra en træel, skønt han er herre over alt; han står under formyndere og forvaltere indtil den tid, hans far forud har fastsat. På samme måde med os: Da vi var umyndige, trælledes vi under verdens magter. Men da tidens fylde kom, sendte Gud sin søn, født af en kvinde, født under loven, for at han skulle løskøbe dem, der var under loven, for at vi skulle få barnekår. Og fordi I er børn, har Gud sendt sin søns ånd i vore hjerter, og den råber: Abba, fader! Så er du da ikke længere træel, men barn. Og er du barn, har Gud også gjort dig til arving.”

Paulus tænker dog ikke udelukkende frelseshistorisk og kollektivt, men også individuelt. I begge passager er der et påfaldende skifte mellem første person ’vi’ og anden person ’I’. I de passager, hvor Paulus bruger anden person, er der helt afgjort tale om en personlig tro.

Det tyder derfor på, at Paulus *sammenstill*er den kollektive frelseshistorie med den individuelle. Når et menneske kommer til tro, flyttes det fra trældom til barnekår ved Kristus og er blevet befriet fra de magter, der bandt alle mennesker. For den enkelte troende indtræder den virkelighed ved tro og dåb, for da dør vi og opstår med Kristus, så vi er fri fra synden og loven (Rom 6,3-14; 7,4-6).

Det gælder både jøderne under loven og hedningene under denne verdens magter. Det ses både i Galaterbrevet 3 og 4 og Romerbrevet 6 og 7, hvor der er en bemærkelsesværdig parallel mellem det at være ”under loven” og ”under denne verdens magter” eller ”under synden”. Både jøderne og hedningerne lever dermed i trældom og frygt og har brug for befrielsen i Kristus.

Ifølge Paulus træl binder loven på to måder. For det første sætter loven – både før og/eller uden Kristus – mennesket under anklage, uden at nogen er i stand til at opfylde loven. På den måde er mennesket under lovens fordømmelse og dermed Guds vrede. Det er den troende befriet fra, fordi Kristus har taget dommen og vreden på sig.

For det andet er loven også en ufrivillig allieret med synden: Loven er syndens kraft (1 Kor 15,56), fordi loven – selvom den er god og på livets side – faktisk fremprovokerer synden (Rom 7,8.13). Den troende er ved Kristus befriet fra den magt og er ikke under loven, men under nåden (Rom 6,14) og tjener i Åndens nye liv (Rom 7,6. Gal 5,18).

Den modstilling mellem synden og loven på den ene side og nåden og Ånden på den anden side betyder en fuldstændig frihed fra lovens krav i vores relation til Gud. Paulus taler ikke bare om frihed fra dele af loven, men fra hele loven, også de ti bud. De forbliver kun en forpligtende norm i det omfang, de bekræftes i NT og den naturlige lov.

Når Paulus taler om den gamle og den nye pagt i Andet Korintherbrev 3, beskriver han den gamle pagt som dødens tjeneste indhugget i sten (2 Kor 3,7). Udtrykket *indhugget i sten* må referere til de ti bud, og de hører til en pagt, der havde herlighed, men nu er forsvundet og afløst af en pagt med endnu større herlighed (2 Kor 3,11).

FOTO: ISTOCKPHOTO

Det betyder dog hverken, at moseloven er værdiløs, eller at den kristne er lovløs. Moseloven har nemlig også betydning i den nye pagt, dog kun indirekte, dvs. i den form, den bliver givet af Jesus og apostlene som en del af Kristi lov.

Men den kristne er ikke uden lov

Paulus skriver i Første Korintherbrev 9, at han på den ene side *ikke er under loven*, mens han på den anden side heller *ikke er uden lov*, men under Kristi lov (1 Kor 9,9-21). Udtrykket *Kristi lov* findes kun her og i Galaterbrevet 6,2: "Bær hinandens byrder, således opfylder I Kristi lov."

Hvad er så Kristi lov?

Andre steder modstiller Paulus moselovens bud med nogle andre bud: "Om man er omskåret eller ej, betyder ikke noget, men det gør lydighed mod *Guds bud*" (1 Kor 7,19). Hvordan skal det forstås? Omskærelse er jo også Guds bud.

En nøgle til at forstå det kan være to næsten parallelle steder i Galaterbrevet, hvor Paulus skriver: "For i Kristus gør det hverken fra eller til, om man er omskåret eller ej, men det gør tro virksom i kærlighed" (Gal 5,6), "for om man er omskåret eller ej, betyder ikke noget, men det gør en ny skabelse" (Gal 6,15). Her henviser

Paulus taler ikke bare om frihed fra dele af loven, men fra hele loven, også de ti bud.

Paulus ikke til nogle andre *bud*, der er vigtigere end omskærelse, men derimod til noget helt andet: *troen*, den nye skabelse.

At være under Kristi lov er altså troens nye liv. Det er Åndens frugt i den troende (Gal 5,22f). Det er Kristi liv i den troende (Gal 2,19f). Helt centralt i det er kærligheden, hvorved loven opfyldes (Rom 13,8).

Det nye liv kommer dog ikke uden kamp hos den troende, som stadig har den syndige natur i sig samtidig med den nye skabelse (Rom 8,13. Gal 5,16-26). Ind i denne kamp giver Paulus formaninger til menighederne om, hvad det nye liv i kærlighed indebærer i praksis.

I den forbindelse er det vigtigt at lægge mærke til, at Paulus ikke henviser direkte til moseloven som lov for den troende i den sammenhæng. Han henviser i stedet til Kristi eksempel eller Kristi lære og altid med det, Kristus har gjort for os, som fortegn (2 Kor 8,9. Fil 2,5f.). Den troende følger altså ikke længere moseloven, men Kristus.

Det betyder ikke, at moseloven er værdiløs. Den er jo Guds ord, der er ”nyttig til undervisning, til bevis, til vejledning og til opdragelse i retfærdighed” (2 Tim 3,15). Paulus gør åbenlyst brug af loven i sine formaninger, men ikke som direkte forpligtende norm. Han bruger den snarere som visdom og dermed som en indirekte norm.

Luther udtrykker noget lignende: ”Vi anerkender Moses som en lærer, men lovgiver er han ikke – kun for så vidt som hans bud stemmer helt overens med Det Nye Testamente og den naturlige lov.”² For Luther betød det, at alene de ti bud er gældende for den kristne – men kun i den form, de kommer til os gennem Jesus og apostlene.

Loven i forkyndelsen

Paulus skriver, at ”loven er god, hvis man bruger den, *som lov skal bruges*” (1 Tim 1,8). Hvordan er det så, loven skal bruges?

For *det første* skal loven altid læses i lyset af Kristi opfyldelse af den. Vi kan ikke tage et bud fra moseloven og bruge det direkte ind i menneskers liv i dag. Jesus og NT’s forfattere bekræfter en række af buddene i GT, og dem er vi forpligtede på! Men ikke bare som *reduceret* udgave

Jesus og NT’s forfattere bekræfter en række af buddene i GT, og dem er vi forpligtede på!

af moseloven. I Kristi lære og liv får loven sin *fulde* betydning.

Det betyder, at det er efterfølgelsen af Kristus, der er den øverste norm, og det kristne liv i lydighed mod hans bud udfolder sig altid i og med foreningen med ham. Kristus, der byder os at give os selv hen for hinanden, har først givet sig selv hen for os, og det nye liv efter Guds vilje er *hans liv i os* (Gal 2,20).

For *det andet* er loven til for lovbydere (1 Tim 1,9). Loven virker først og fremmest syndserkendelse (Rom 3,20). Indtil vi når frem til opstandelsen, har vi stadig vores faldne natur i os, og mødet med Guds lov kan fortsat afsløre synden hos os.

Men også her viser loven os hen til Kristus, for loven kan ikke forbedre os. Den kan kun afsløre os. Og hvis vi så vil forsøge at forbedre os med loven, opdager vi, at vi ikke bliver bedre, men tværtimod værre (Rom 7). Men også her må loven ikke stå alene, men lede til Kristus.

For *det tredje* er loven til for evangeliet og ikke omvendt. Loven blev givet for at føre mennesker til Kristus, men Kristus viser os ikke tilbage til loven. Nogle gange kan man komme til at formulere sig sådan, at det lyder, som om evangeliet blev givet, for at den troende ved Åndens kraft kan overholde loven. Men i frelseshistorien er *evangeliet* Guds første og sidste ord. Gud kalder ikke mennesker til frygt og underkastelse, men til kærlighed og tillid. Deri ligger troen (1 Joh 5,16-19).

Den troende er altså ikke under loven, men under nåden. Det betyder, at vi med en befriet samvittighed kan leve for Guds ansigt i taknemmelig tjeneste for ham, som døde og opstod for os. ■

1 Loven skal her i artiklen forstås som *moseloven*, medmindre andet er anført. Se dog også afsnittet ”Lov og evangelium som lutherske begreber” nederst i foregående artikel ”Hvad menes der med Loven?”

2 Martin Luther: *Skrifter i udvalg. Troen og livet*, Credo Forlag 1992, s. 27

GODT SAGT

Lovens inderste mening er kærlighed, og kærlighedens konkrete udtryk finder vi i loven. Vi skal ikke spille loven og kærligheden ud mod hinanden.

Overholdelse af loven handler dermed ikke om at føre en tjekliste over de ti bud, men om at elske Gud og sin næste.

Og kærligheden dispenserer ikke for loven, men følger loven som pejlemærker for, hvordan vi konkret og praktisk skal elske vores næste som os selv.

HENRIK NYMANN ERIKSEN

Loven er et helligt bud

AF HANS ADOLPH BRORSON 1739, SOS 576

Loven er et helligt bud,
viser os vor Gud alene
frem for alle ting at tjene
og at ære som en Gud;
intet uden ham at ynde,
ham at elske nat og dag,
intet uden ham begynde,
det er Lovens hovedsag.

Deraf og nødvendigt må
følge, som udi en kæde,
at vi skal vor næste glæde
og til hånde gerne gå;
hvad man nu sin Gud vil yde,
som det ikke har behov,
dette skal vor næste nyde
efter kærlighedens lov.

Dette bud om kærlighed
stod i Adams hjerte skrevet,
blev ved synden sønderrevet,
da han faldt i døden ned;
lyst at ville, kraft at kunne
holde Lovens varetægt
gik ved Adams fald til grunde
for den hele Adams slægt.

Da nu hele verden lå
under Herrens dom og vrede,
straffen den var også rede,
som der skulle følge på,
da begyndte Gud at tale
om sin egen kære Søn,
som hans vrede skulle svale
for det ganske Adams køn.

Har vi ham, som har betalt,
har vi ham, som fyldest gjorde,
da er Lovens trussel borte,
Jesus har det klaret alt;
ja, han selv os kræfter giver
til at følge Lovens bud,
og Gud Helligånd os driver,
så vor gerning sker i Gud.

TEMA

Forkast ikke Guds lov

AF CARSTEN ELMELUND PETERSEN

*Man er ikke færdig med Guds lov, når man tror på Jesus.
Loven er netop udtryk for noget af Guds væsen.*

Et menneske, som har fundet fred i troen på Jesus Kristus, er frikøbt fra lovens forbandelse. Lovens dom over synden ramte Jesus, der som stedfortræder tog straffen. Det er et fantastisk budskab til det menneske, som har taget lovens anklage om synd alvorligt og er kommet til erkendelse af sandheden om sig selv.

Evangeliet sætter os fri fra den vrangforestilling, at vi skal gøre os gode for at kunne modtage syndernes forladelse.

Nogle kristne tænker, at så er Guds lov sat ud af kraft og spiller ikke længere en rolle for vores tanker og handlinger. Men er det sandt?

Guds lov udtrykker noget af Guds væsen

Nej, man er ikke færdig med Guds lov, når man tror på Jesus. Det ville være et farligt synspunkt, for Guds lov er netop udtryk for noget af Guds væsen. Gud er den samme i GT og NT, selv om

der er forskel på moseloven, profeternes samfundskritik, bjergprædikenen og apostlenes formaninger.

Loven fortæller, hvordan Gud er i sin godhed, sandhed og retfærdighed. Gud viser sin hellighed, når han dømmer og straffer ondskab, løgn og uretfærdighed, for han er imod det ukærlige.

Loven skal også vise, hvem Gud er, og hvordan det gode liv er, så selvom man ikke frelses ved loven (Rom 7,4-6; 10,4), skal loven fortsat gøre sin gerning i en kristens liv. Gud forandrer ikke væsen og egenskaber. Hvis man gør sig færdig med loven, får man et falsk billede af Gud. Paulus skriver, at loven er ånd (Rom 7,14). Den er hellig, retfærdig og god (Rom 7,12), fordi Gud er hellig, retfærdig og god, og derfor ønsker Gud, at mennesker skal være hellige, retfærdige og gode. Loven er udtryk for Guds hellige væsen og krav, sådan som den i koncentreret form

kommer til udtryk i de ti bud.

Paulus var selv oppe imod forestillingen om, at Guds lov var unødvendig for kristne. Nogle kristne mente, at man skulle blive i synden, for at nåden kunne blive større (Rom 6,1). Andre ikke-kristne bagtalte de kristne for at gøre det onde, for at det gode bedre kan komme frem (Rom 3,8). Begge dele er misforståelser og en tilsidesættelse af Guds lov.

Antinomisme i Bibelen og historien

Det falske billede af Gud er der advaret imod i de bibelske skrifter. I NT, som er skrevet på græsk, er ordet *anomi* brugt om *lovløshed*, ligegyldighed over for loven. De, som lever konsekvent lovløst, skal gå evigt fortabt. Man kan sige "Herre, Herre" til Jesus, uddrive dæmoner og gøre mægtige gerninger og alligevel leve lovløst.

Sekvensen i Matthæusevangeliet 7,23 burde derfor rettelig oversættes: "Vig bort fra mig, I som udøver *lovløshed!*" Generel lovløshed er værre end få eller flere lovbrud. Begrebet *anomi* er brugt i en række tekster (Matt 7,23; 24,12. Rom 6,19. 2 Thess 2,3.7). Det svarer til begrebet *antinomisme* (forkastelse af loven).

Op gennem kirkens historie er antinomismen dukket op flere gange.

Markion ønskede hele GT væk og alt det jødisk-prægede stof ud af NT. Dermed gjorde han op med Guds lov – og blev udstødt af menigheden i Rom år 144 e.Kr. pga. sin vranglære.

På Luthers tid var gerningsretfærdigheden hovedproblemet i befolkningen, men antinomismen dukkede alligevel op blandt Luthers egne folk. Og på Rosenius' tid var lovtrældommen ligeledes det primære problem, men Rosenius måtte samtidig også skrive imod antinomismen.

I dag er der stadig folk, der kæmper med gerningsretfærdighed og lovtrældom. Men ser vi på teologi og kirkeliv generelt i den vestlige verden, er antinomismen et langt større problem.

Efter Anden Verdenskrig er der en ensidig fokusering på, at "Gud er kærlighed". Mange afviser den evigtvarende fortabelse og eksistensen af Djævelen. Guds grænseløse kærlighed under-

streges med tanker om, at Gud ikke er smålig, at der er en uendelig kvajekvote hos Gud, og at selv den mest forhædede ateist på dommens dag bliver overbevist af Guds overtrumfende kærlighed.

Den snigende kristendomsforfalskning

Det er nu teologisk på mode at tale om, at Gud er generøs. Man sammenblander Guds kærlighed, der omfatter *alle* på *skabelsesplanet* (Matt 5,45) med hans kærlighed, der kun omfatter *Guds børn* på *frelsesplanet* (1 Joh 3,1). Forholdet til Jesus Kristus er den afgørende forskel. På skabelsesplanet får både "onde og gode" ganske vist gavn af Guds kærlighed, men på frelsesplanet får "de onde" ikke gavn af Guds kærlighed, for de afviser den i vantrø.

Det er sandt, at Gud kommer os i møde i sin kærlighed, men Guds folk har samtidig et permanent kald: "I skal være hellige, for jeg er hellig" (1 Pet 1,16).

Den forsimplede opfattelse af Guds grænseløse kærlighed har ført til en ændret livsførelse set over 70 års kirkelig udvikling i den vestlige verden. Og den såkaldte teologiske højrefløj i Danmark er ikke upåvirket af den udvikling. Talen om kærlighed sker alt for ofte på bekostning af helligheden.¹ Det går galt, når man hævder, at det dobbelte kærlighedsbud gør de ti bud overflødige.² Det er simpelthen vildledning.

I Danmark kender vi professor K.E. Løgstrups latterliggørelse af de ti bud.³ Biskop Jan Lindhardtts kulturanalyse mundede ud i, at "alt er tilladt" bortset fra incest og pædofili.⁴ Og titlen på den tidligere formand for Det Etske Råd Jakob Birklers bog om etik og seksualitet taler sit eget sprog: *Helt uden grænser*.⁵

Det tabte perspektiv

Et vigtigt perspektiv er gledet i baggrunden: Gud gennemfører fra syndefaldets dag frem til og med dommedag et opgør med synden i verden. Derfor er kristne kaldet til at leve et helligt liv i et opgør med synden. Vi bør i øvrigt mærke os, at lovløsheden, *anomi*, hænger sammen med de falske profeters virke (Matt 24,11f).

Det kristne menneske skal først og frem-

Det går galt, når man hævder, at det dobbelte kærlighedsbud gør de ti bud overflødige.

Carsten Elmelund Petersen, f. 1956

Lektor på Dansk Bibel-Institut
cep@dbi.edu

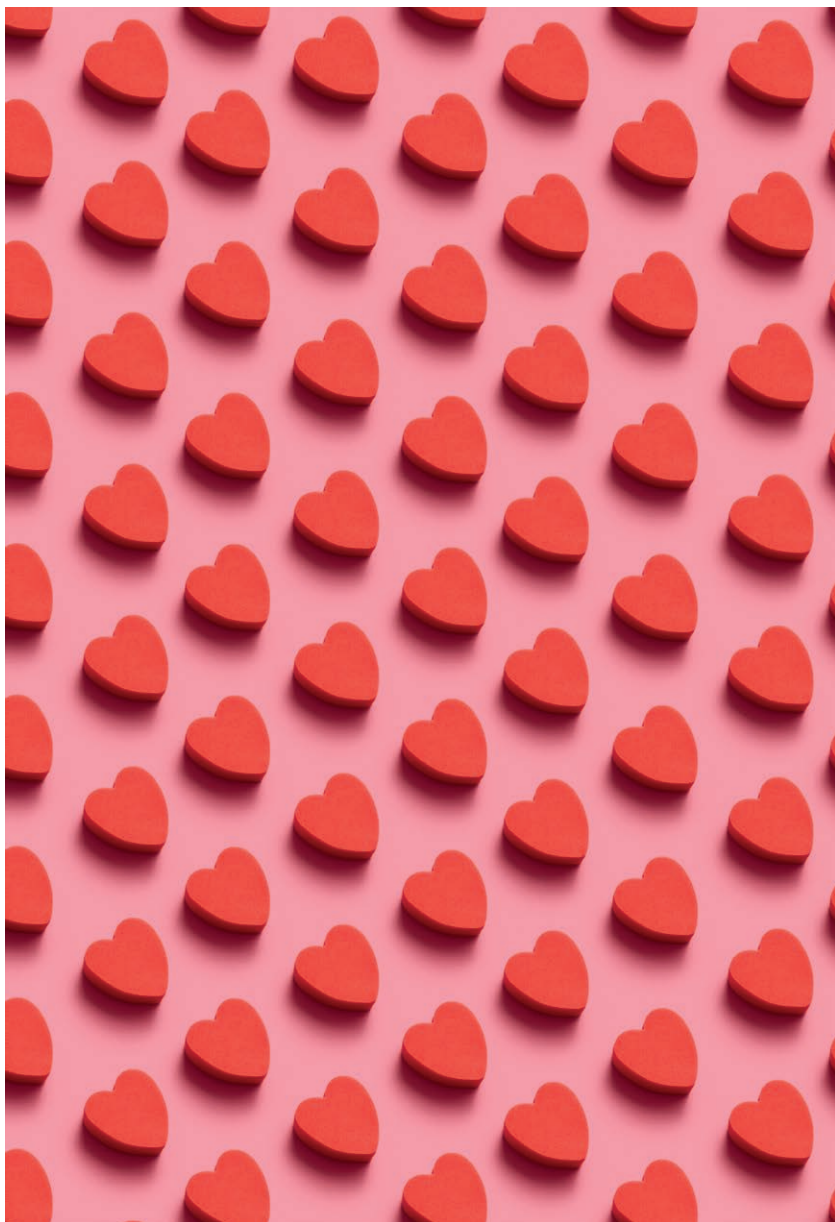

FOTO: PEXELS

Efter Anden Verdenskrig har der været en ensidig fokusering på, at "Gud er kærlighed".

Guds grænseløse kærlighed understreges med tanker om, at der er en uendelig kvajekvote hos Gud, og at selv den mest forhærdede ateist på dommens dag bliver overbevist af Guds overtrumfende kærlighed.

mest kæmpe imod sin egen syndige drift, som kaldes *kødet/det gamle menneske* (Gal 5,13-26. Ef 4,22-24. Kol 3,9f). Men dernæst skal der kæmpes udadtil ifølge Jesu ord: "Tag jer i agt! Hvis din broder forsynder sig, så sæt ham i rette, og hvis han angrer, så tilgiv ham" (Luk 17,3).

Ifølge Luther er sand og ægte anger en forudsætning for tilgivelsen. Han nævner i *De schmal-kaldiske artikler*, at lovens gerning i hjertet skal føre til "en virkelig hjertesorg, en smerte og en følelse af døden." Den sande, nødvendige, *påførte* anger (latin: "passiva contritio") er en smerte – i modsætning til den falske, *selvgjorte* anger (latin: "activa contritio").⁶

I angeren giver man slip på sin lyst til synden og er villig til at opgive sit hykleri, sin uærlighed og fusk. Luther nævner, at Helligånden ikke kan lade synden råde og have overhånd i en kristen, og han henviser til, at "enhver, som er født af Gud, gør ikke synd ... og kan ikke synde" (1 Joh 3,9).⁷ Her er der ikke tale om synd i almindelighed – at vi hver dag i tanker, ord og handlinger fejler og er uretfærdige – men om et liv uden opgør med synden.

Rosenius (1816-1868) er enig i, at syndserkendelse, anger og omvendelse er nødvendig for modtagelsen af Guds nåde.⁸ Ellers er der blot tale om en død forstandstro, som ikke er frelsende.

Luther og Rosenius om antinomismen

Luther skrev imod antinomerne (en gruppe "evangeliske" teologer, der mente, at Guds lov ikke længere havde nogen funktion, hverken i kirkens forkyndelse eller i den enkeltes liv, *red.*).⁹ De vil ikke vide af helliggørelsen. De lever i synd og legitimerer synden ved hjælp af evangeliet. Det er alvorligt: "Thi den Kristus eksisterer ikke, som er død for de syndere, som ikke efter syndernes forladelse afstår fra synderne og fører et nyt liv." Kristus har ikke alene fortjent os nåden, men også Helligåndens gave, for at vi ikke alene må have syndernes forladelse, men også syndernes ophør, skrev Luther.¹⁰

Når mennesker lever videre i synden, har de et falsk billede af Kristus.

Uden forkyndelsen af Guds lov glider man over i en død forstandstro og mister frelsen.

Rosenius var også nødt til at tage til genmæle imod dem, der mente, at man er færdig med loven: "Ja, også vi, som er helligede ved nåden, lever dog i det syndige kød og må således for syndens skyld lade loven forskrække, døde og sætte os i rette, lige til vi lægges i vor grav. Altså bør loven både ved begyndelsen af vort løb og senere hen, hele livet igennem, stadig forblive en dødende, fordømmende og anklagende lov, som også den hellige Paulus og vore bøger så rigelig lærer."¹¹

Uden forkyndelsen af Guds lov glider man over i en død forstandstro og mister frelsen, som de fem brudejomfruer, der løb tør for olie på deres lamper.

Udfordringer til forkyndelsen 2022

Lad mig afrunde med nogle punkter, hvor der for mig at se i dag er særligt behov for tydelig forkyndelse ud fra Guds lov.

I relation til det 7. og 9. bud (2 Mos 20,15.17a) er der fx mange kristne, der er såret over at være tilsidesat af både forældre og søskende i penge- og arvesager. Her kan forkyndelsen af Guds lov fremholde, at ligesom der ikke er personsanseelse hos Gud,¹² sådan må kristne heller ikke forskelsbehandle i en sammenhæng, hvor alle er stillet lige, fx i en børneflokk.

Forkyndelsen må sige Guds ord efter, også når det hedder: "Ja, hvis I efterlever den kongelige lov i Skriften: »Du skal elske din næste som dig selv,« så handler I ret. Men hvis I gør forskel

på folk, begår I synd og afsløres af loven som overtrædere" (Jak 2,8f). Dermed må man også kalde mennesker, der lever i synd, til at gøre op med synden og ændre adfærd!

I relation til det 6. og 10. bud (2 Mos 20,14.17b) er der behov for vejledning vedrørende grænseoverskridende adfærd. Siden 1968 har der i vestlig kultur været et opbrud væk fra Guds ordninger vedrørende køn, seksualitet og ægteskab. Kristne er ikke upåvirket af det og kopierer ofte adfærdsformer, som ses i kulturlivet.

Paulus vidste godt, at seksuel omgang skaber bindinger – også forkerte bindinger (1 Kor 6,16). Men det er naivt at tro, at det kun gælder det fuldbyrdede samleje. Der er fysisk kontakt, der skaber og stimulerer det begær, som kun hører ægteskabet til (1 Kor 7,9). Vi ved, at fysisk berøring udløser stoffet oxytocin, som giver en positiv virkning, uanset om vi er bevidst eller ubevidst om det. Der er også adfærdsformer, hvor også menneskers erogene zoner påvirkes. Det fungerer som en slags grooming (påvirkning og manipulation før et seksuelt overgreb) blandt voksne, fordi det skaber bindinger blandt mennesker, som ikke skal være bundet til hinanden.

Den kristne forkyndelse må til stadighed udfolde Guds bud og redegøre for, hvad der hører til ægteskabet, og hvad der nedbryder grænser, og bede folk afstå fra de adfærdsformer, som kun hører ægteskabet og måske den nære familie til. Kristne anbefales jo at færdes i sømmelighed (Rom 13,13. 1 Kor 7,35; 14,40). ■

- 1 Se min artikel "Funktionel antinomisme – før og nu" i Jakob Valdemar Olsen (red.): *Den kristne forkyndelse*, Kolon 2018, s. 210-254
- 2 Gary Chapman: *100 kærlige hilsener*, Fokal 2014, s. 9
- 3 K.E. Løgstrup: "Gælder de ti bud stadigvæk?" i *Højskolebladet* 18/1961, s. 267-271
- 4 Jan Lindhardt: *Ned fra soklen*, Hovedland 1998, s. 93-94
- 5 Jakob Birkler: *Helt uden grænser – Etik og seksualitet*, Gyldendal 2012
- 6 *De lutherske bekendelsesskrifter – Konkordiebogen* (oversat af Finn B. Andersen), Books on Demand GmbH, 2018, s. 175. Findes også på www.lutherdansk.dk
- 7 *Ibid.*, s. 179
- 8 C. O. Rosenius: "Omvendelsen" i *Samlede Skrifter I*, Dansk Luthersk Forlag 1969, s. 89
- 9 Martin Luther: "Mod antinomerne" i *Troen og livet*, Credo Forlag 1992, s. 180-224
- 10 Martin Luther: "Om koncilierne og kirken" i *Luthers skrifter i Udvalg*, bind II, Aros 1980, s. 36.
- 11 C. O. Rosenius: "Virkelig antinomisme" i *Samlede Skrifter III*, Dansk Luthersk Forlag 1970, s. 59
- 12 Det er en grundlæggende bibelsk tanke, at Gud ikke viser personsanseelse og forskelsbehandling, jf. 5 Mos 10,17. 2 Krøn 19,7. Job 34,19. ApG 10,34. Rom 2,11. Gal 2,6. Ef 6,9. 1 Pet 1,17

TEMA

Det store twist – fri fra loven

AF ANDREAS KAMMERSGAARD IPSEN

*Du bliver fri til at adlyde, ved at du ikke **skal** adlyde for at opnå noget.*

Andreas Kammergaard Ipsen, f. 1983

Præst i Tarm Frimenighed
andreas@tarmfrimenighed.dk

Omkring årtusindskiftet blev den indiskfødte instruktør M. Night Shyamalan verdenskendt for en række film, der havde noget ganske særligt til fælles: et overraskende plot-twist. I filmene fik seeren helt til sidst givet en oplysning, der ikke bare overraskede, men kastede nyt lys over *hele* filmens plot. Især mesterværket *Den sjette sans* fik mange lyst til med det samme at se igen – for med det afsluttende twist var hele filmen blevet som ny, og man lagde pludselig mærke til helt nye detaljer.

Ikke så få kristne har gennem tiden haft lidt samme oplevelse, når de er nået til erkendelsen af *friheden fra loven*.

Omkring år 1518 gik det op for Luther, at den "Guds retfærdighed", der tales om i Romerbrevet 1,17, ikke er lovens dømmende retfærdighed, men den retfærdighed, som tilregnes den troende ved nåde alene. Dermed begyndte han at se *hele* Skriften i et helt nyt lys: Alt, hvad han før havde tolket i lyset af loven, kunne han nu

tolke i evangeliets herlige lys.¹

Luther havde oplevet det ultimative *twist*, evangeliets twist. Og det twist gav ham lyst til at "se filmen igen" og lægge mærke til alle de nye detaljer i Bibelen. Pludselig stod det klart som krystal for Luther, at loven fuldstændig har mistet sin magt til at fordømme enhver, der ved troen klynger sig til Kristus. Luther havde fundet *friheden fra loven*. Den frihed blev grundpilen for hele hans teologi og kamp for bibelsk kristendom.

I denne artikel skal vi nu se nærmere på, hvad det betyder at være fri fra loven.

Ikke noget "skal"

I spørgsmålet om *frihed fra loven* finder vi nogle af Bibelens kernetekster i Romerbrevet 6-8 og Galaterbrevet 2-3. Paulus siger: "Så er også I, mine brødre, gjort døde for loven ved Kristi legeme, for at I skal tilhøre en anden, ham, der er opstået fra de døde, og vi bære frugt for Gud"

(Rom 7,4). Og: ”For jeg er ved loven død for loven for at leve for Gud. Jeg er korsfæstet med Kristus” (Gal 2,19).

Paulus’ mening her er ganske klar: Loven – altså alt det i Bibelen, der stiller krav til os og fordrer ubetinget lydighed mod Guds bud – er ikke længere herre over den kristne. Lovens ”du skal” har mistet sin magt til at fordømme ”dem, som er i Kristus Jesus” (Rom 8,1).

Eller med andre ord: Det er ikke den kristnes evne til at *præstere* sin egen fromhed, der giver den kristne adgang til Guds nærvær og giver ham/hende status som Guds barn, men *alene* Guds ufortjente nåde, som vi ser den udfoldet på korset, hvor Jesus bærer synden på sine skuldre.

For den kristne findes der ikke noget ”skal”. Jesus har én gang for alle fuldført al ”skal”. Vi er ikke under loven, men under nåden (Rom 6,15).

Det er lige så radikalt, som det lyder, og det er kun, fordi det *er* radikalt, at det har magten til at sætte den kristne fri i samvittigheden og give vished om frelsen. Lige så snart vi begynder at slække bare det mindste på radikaliteten ved friheden fra loven, risikerer vi at udslette selve glæden ved at være en kristen, ja, vi risikerer at sætte selve frelsen over styr.

Guds væsen

Men samtidig er der en grøft i den sammenhæng, som det er vigtigt at være opmærksom på. Ofte kan vi nemlig i tanke og tale have tendens til at tale om begrebsparret *lov og evangelium* – og dermed også *friheden fra loven* – på en måde, så det lyder, som om der er tale om *konstruerede* fænomener.

Så får man indtryk af, at Gud har *valgt* at relatere sig til os på denne særlige måde, måske fordi det er en særlig pædagogisk eller effektiv måde at frelse mennesker på. At Gud har *opfundet* ”lov og evangelium” med ”frihed fra loven” som det afsluttende og overraskende plot-twist.

Men at tænke på den måde vil nemt kunne tage kraften ud af forkyndelsen af lov og evangelium. Da M. Night Shyamalan havde lavet sin

trede film i streg med et ”overraskende” plot-twist i slutningen, så var det ikke længere hverken overraskende eller effektivt. Så var det blevet en konstruktion. Det blev kedeligt.

Men virkeligheden er, at de dogmatiske begreber *lov og evangelium* ikke er en kunstig konstruktion. Det er ikke en *metode*, Gud har opfundet for at frelse mennesker. Nej, det er en *virkelighed*, der springer ud af Guds inderste væsen.

Begreberne *lov og evangelium* kan nemlig ses som udtryk for Guds mest fundamentale egenskaber: hans hellighed og hans kærlighed. Ikke

Lige så snart vi begynder at slække bare det mindste på radikaliteten ved friheden fra loven, risikerer vi at udslette selve glæden ved at være en kristen.

dermed sagt, at man kan sætte et forenklet lighedstegn mellem Guds hellighed og loven på den ene side og mellem Guds kærlighed og evangeliet på den anden. Der er masser af Guds kærlighed i loven og af Guds hellighed i evangeliet. Pointen er blot, at det, som møder os *som lov og evangelium*, har en levende virkelighed i Gud selv bag sig.

På den måde er *lov og evangelium* det største af alle mysterier, for det udspringer af Gud eget forunderlige væsen. Og det bliver endnu mere forunderligt, hvordan det kan lade sig gøre, at den kristne kan blive *fri fra loven*. For når vi ser Guds væsen som virkeligheden *bag* lov og evangelium, går det også op for os, at frihed fra loven ikke kan være lig med ligegyldighed over for loven. Det ville nemlig være det samme som ligegyldighed over for Gud selv. Frihed fra loven må betyde noget andet.

Fri til at adlyde

Det ser vi tydeligt i de bibelvers, som jeg tidli-

Ind i vores skamdrevne kultur taler evangeliet stærkt om en Gud, der allerede har set dit sande jeg og allerede har gennemskuet selv dine tykkeste facader – og som alligevel elsker dig og bar lovens dom i stedet for dig.

gere har citeret: Friheden fra loven har et klart mål, nemlig at "bære frugt for Gud" og "at leve for Gud". Og i Romerbrevet 3,31 skærer Paulus det ud i pap: "Sætter vi så loven ud af kraft ved troen? Aldeles ikke! Vi gør loven gældende."

I stedet for at gøre os ligeglade med loven (og dermed Guds hellige væsen) er hensigten med friheden i Kristus faktisk det stik modsatte, nemlig at gøre loven mere gældende end nogensinde før!

Det understreger C.O. Rosenius også: "Vi er altså sat fri fra loven, så Guds vilje kan sætte aftryk i vores liv."² Frihed fra loven er frihed til loven. Når det kommer til spørgsmålet om lydighed mod Guds lov, er der en dyb hemmelighed i hjertet af den kristne tro: Du kan først, når du ikke skal.

Den lydighed, Gud ønsker, er *frihedens lydighed*. Eller for at bruge et billede, Paulus selv bruger: Gud ønsker, at vi skal leve i lydighed mod ham og hans vilje som *børn* og ikke som slaver

(Rom 8,12-17). Slaver adlyder i frygt for straf, mens børn (ideelt set) adlyder i kærlighed og tillid til forældrene. Først når vi er børn, der har fået givet *alt* af ren nåde, bliver vi i stand til at adlyde vores himmelske fader i kærlighedens taknemmelighed.

Luther taler stærkt om den sag: Den kristne er i det *indre* "en *fri herre* over alle ting og ikke underordnet nogen", mens vi i det *ydre* er "en *ufri tjener* i alle ting og underordnet enhver."³ I det indre – primært forstået som den kristnes relation til Gud og i samvittighedens liv – er det *kun* friheden, der hersker. I det ydre – forstået som den kristnes relation til mennesker og den skabte verden – er vi på alle måder forpligtet på Guds vilje og bud til at elske og tjene vores næste.

For Luther er det altafgørende, at den indre frihed må og skal gå logisk forud for den ydre forpligtelse. Forvandlingen i det ydre menneske kan kun ske, når det indre menneske er

fuldstændig ”fri i forhold til alle lovbud. Og af lutter frihed og for intet gør han alt, hvad han gør, uden at søge sin egen fordel eller salighed derved.”⁴

Det menneske, der alene står under loven, vil netop søge at adlyde Gud til egen fordel og frelse. Den lydighed er drevet af frygt og selvopholdelsesdrift. Det er lovens kraft.

Evangeliets kraft er derimod, at du bliver *fri til at adlyde*, netop derved at du ikke *skal* adlyde for at kunne regne dig for Guds barn. Du har allerede alt! Den lydighed er ikke drevet af driften til at redde sig selv, for den kristne har allerede mistet sig selv i Kristus: ”Jeg er korsfæstet med Kristus” (Gal 2,19).

Paradoksal mening

På den måde, og *kun* på den måde, kan et menneske blive fri fra loven – uden at det afføder ligegyldighed over for loven og Guds hellighed. I stedet fødes der en helt ny vilje og lyst til at bøje sig under Guds vilje, som den kommer til udtryk i loven. Og når man fejler, er det en smerte og sorg – ikke fordi man frygter for lovens dom, men fordi man af kærlighed til sin himmelske far bare så gerne *ville* gøre det bedre.

Den, der er fri fra loven, bliver ikke hængende i nederlaget. Nej, når man er fri i Kristus, kan man altid og med fuld frimodighed bekende sin synd for Jesus i tillid til, at han *aldrig* vil vise den bort, der kommer til ham.

På den måde – ved at være Guds barn og ikke Guds slave – er den kristne på én og samme tid *fuldstændig fri* og *fuldstændig forpligtet*, en fri herre og en ufri tjener.

Det er en virkelighed, der set udefra virker dybt paradoksal, ja, nærmest tåbelig, men som for den, der lever i den og på egen sjæl har erfaret Guds kærlighed og nåde, er såre simpel og næsten barnligt intuitiv.

For den, der har erfaret sig selv som en frikendt synder for Jesu skyld, giver det *umiddelbar* mening at være fri *fra* loven og samtidig *fri til* loven – hvor svært det end kan være at forklare. Jeg *kan*, fordi jeg ikke *skal* opnå noget.

Gennemskuet og elsket

For at sætte pris på *friheden* fra loven må man have en fornemmelse af, hvad det vil sige at være *slave* for loven. Og det har *alle* mennesker dybest set, for lovens tilgang til Gud er vores naturlige indstilling. Ikke at det i dag nødvendigvis manifesterer sig fuldstændig på samme måde, som det gjorde for fx Luther eller Rosenius. Men i enhver tid og i enhver kultur *vil* loven på den ene eller anden måde være den naturligt drivende kraft for menneskets stræben efter selvopholdelse.

I den vestlige verden i dag kommer det til udtryk ikke så meget i fokus på, hvordan vi fejler og gør forkert, men i højere grad på, hvordan vi ikke *slår til*. Lovens kraft i vores liv viser sig ikke alene i skyld, men også i skam – at jeg ikke magter at være det menneske, jeg gerne ville være, og at jeg *ved*, at der ikke er overensstemmelse mellem, hvad jeg viser omverdenen, og hvordan jeg faktisk er bag facaden. Jeg er drevet af frygt, frygt for afsløringen af mit sande jeg.

Men det forhold gør ikke friheden fra loven mindre relevant. Tværtimod. Ind i vores skam-drevne kultur taler evangeliet stærkt om en Gud, der allerede har set dit sande jeg, allerede har gennemskuet selv dine tykkeste facader og set det, du skammer dig allermest over – og som alligevel elsker dig og gik i døden for dig og bar lovens dom i stedet for dig.

Gud vil ikke have din præstation, men han vil have *dig*. Og hvis det bliver din virkelighed – at du allerede er fuldstændig gennemskuet og fuldstændig elsket – så vil det give dig frihed. Så vil det at performe den bedste udgave af dig selv i andres øjne ikke længere være nødvendigt for din selvopholdelse. For dit selv er blevet korsfæstet med Kristus: Han har opfyldt loven til fulde i dit sted, og din selvforståelse som menneske og kristen afhænger derfor ikke længere af, om din overholdelse af loven er en succes eller fiasko.

I stedet kan du frit leve i tjeneste for Gud og mennesker uden at skulle ”få noget ud af det”. Dét er friheden fra loven. ■

-
- 1 Carl Fr. Wisløff: *Martin Luthers teologi*, Dansk Luthersk Forlag 1985, s. 39
 - 2 C.O. Rosenius: *Vejledning til fred*, LogosMedia 2015, s. 93
 - 3 Martin Luther (1520): *Om et kristenmenneskes frihed*, Skrifter i udvalg, Credo Forlag 1981, s. 69
 - 4 *Ibid.*, s. 87

HORISONT

SPALTEN, HVOR REDAKTIONENS MEDLEMMER VIL FØRSØGE AT SÆTTE AKTUELLE OG PRINCIPIELLE FORHOLD IND I EN STØRRE SAMMENHÆNG.

Hvorfor skal vi fortælle det samme **igen?**

Læseplanen var nået til Femte Mosebog, og jeg var ikke nået langt ind i den, før jeg blev lidt forvirret: Havde jeg ikke læst om det her tidligere i bibelhistorien?

Jo, det var sket tidligere. Jeg havde bare ikke fanget, at Femte Mosebog begynder med et *tilbageblik* på udfrielsen fra Egypten og ørkenvandringen. Hvorfor skulle jeg så læse om det igen? Det fik jeg svar på i følgende vers – og fortsatte læsningen:

”Men tag dig i agt, og pas på, at du ikke glemmer, hvad du selv har oplevet; det må ikke gå dig af minde, så længe du lever. Fortæl det til dine sønner og sønnesønner, fortæl om den dag, da du stod for Herren din Guds ansigt ...” (5 Mos 4,9).

”Disse ord, som jeg i dag befaler dig, skal ligge dig på sinde, og du skal gentage dem for dine sønner ...” (5 Mos 6,6f).

Gud ved, hvor hurtigt vi glemmer. Derfor: Glem ikke ..., fortæl det til dine børn ..., læg dig det på sinde ... og gentag ...!

Det er en af grundene til, at

vi rundt om i hjemmene læser i børnebibelen, sender børnene i klub og på lejr, gelejder dem ud til børnekirke eller søndagsskole – og gør det igen ugen efter.

Der skal være nogen til at fortælle til vores sønner og døtre og deres børn igen. Nogen må vidne og minde om, hvad Gud har sagt i sit ord.

Det ligner en opgave, som er lagt hen til os alle. Ikke nødvendigvis i børneklubben, men i hvert fald til børn i familien eller andre nære relationer. Børnene må lære at ”frygte og elske” Gud, og vi voksne må ikke glemme det samme!

Vi skal alle fortælle om ”den dag, vi stod for Herren vores Guds ansigt” – på den ene eller anden måde, for det ene eller andet publikum.

Der er netop hårdt brug for ledere i klubber, på lejre, til børnekirker og andet rundtomkring i landet. Der er brug for nogen, som vil fortælle om Jesus, fortælle fra Bibelen. Men flere steder er det desværre svært at mobilisere

folk til opgaven. Hvad det kommer af, ved jeg ikke.

Måske er det ikke så spændende, når det ”bare” er et arbejde for menighedens egne børn? Det er virkelig også gentagelse på gentagelse. Men jeg synes, Femte Mosebog minder os om, at gentagelser af fortællingen om Guds handlinger for sit folk er noget af det vigtigste, vi kan være med til. Både for vores egen skyld og for vores efterkommeres skyld. For vi må ikke glemme. Vi kan jo se, hvordan det gik Israels folk, da de gjorde netop det.

Kan det være mangel på frimodighed, der holder potentielle medarbejdere tilbage? Det er der for mig at se ikke grund til! Der kom en dreng med to fisk og fem brød (Joh 6,1-15), ja, hvad var det til så mange? Det så ikke ud af meget. Det var nok heller ikke lækkert pakket ind; bare smidt ned i en kurv. Men det mættede og blev nok til tusindvis.

Det er indholdet af madpakken, det handler om. Og i Jesu hænder blev det velsignet og

kunne give mad og næring til mange. Sådan er det også med den åndelige føde. Derfor kan vi alle være med. Uanset talenter, talegaver eller alder. For det er det *indhold*, vi kommer med, der er afgørende.

Som kristne er vi ”lemmer på samme legeme” (1 Kor 12). Vi skal derfor ikke det samme; vi supplerer hinanden, og Kristus føjer det hele sammen.

Så uanset hvilken gerning der bliver lagt hen til os, er det i hvert fald vigtigt at blive mindet om det, som en bestemor mindede en konfirmand om: Det eneste, vi kan investere i, som vi også må få med efter livet her på jorden, er vores *medmennesker*.

Ruth Vatne Rasmussen

Nogle gange må vi øve os i at tage nogle konfrontationer – fordi vi holder af hinanden.

Når vi er uenige med ”vores egne”

Jeg sad midt i et dobbeltinterview. To personer skulle repræsentere to forskellige tilgange og holdninger til teologiske emner og gå ind i en konstruktiv debat. Men samtalen blev noget mere ”hyggelig” end konfronterende, så jeg gjorde opmærksom på, at de gik overraskende lidt i clinch med hinanden.

Dér faldt så den kommentar fra den ene, som har rumstret i mit hoved siden: ”Det er måske, fordi vi holder meget af hinanden.”

Jeg tror, der både kan være noget godt og noget skidt i, at vi er forsigtige, når vi er uenige med dem, vi kender godt, er forbundet med og holder af.

Det er nemlig *godt* at vise hensyn og lytte til hinanden. Vi må prøve – også på sociale medier – at forstå alt i bedste mening i stedet for at forstå det i den værst tænkelige mening (jf. Luthers forklaring til 8. bud).

Venlighed, tålmodighed og mildhed er jo centrale kristne dyder. Også i menighedssammenhæng skal vi hjælpe hin-

anden til rette *med mildhed* (Gal 6,1) og ikke grave grøfter mellem os.

Bibelen taler om, at kærligheden vil blive kold i de sidste tider. Og netop med tanke på endetiden får vi en klar formaning: ”Først og fremmest skal I holde fast ved den indbyrdes kærlighed, for *kærlighed skjuler mange synder*” (1 Pet 4,8).

Det er et privilegium at være omfattet af Guds og medkristnes tålmodige kærlighed, så de ikke hele tiden fokuserer på mine fejl, mangler, synder og ”forkerte” holdninger. Så kan jeg være en tilgivet synder sammen med de andre. Samtidig er det en formaning om, at jeg selv viser kærlig tilgivelse og overbærenhed med de andre.

Derfor er det godt, at vi ikke er konfliktoptrappende, men forsøger at holde fred med alle og værne om de gode relationer.

Samtidig er det *skidt* at blive så konfliktsky og behagesyge, at vi ikke tør udfordre hinanden, når der er behov for det. Indimellem er vi tilbøjeli-

ge til at lægge rigeligt bånd på os selv for at bevare den gode stemning. Men nogle gange må vi stå op for det, vi er overbevist om – også blandt venner og menighedsfæller.

Det sker, at vi forholder os kritisk til udtalelser og praksis hos dem, der er *uden for* vores nærmeste cirkler. Langt sværere er det, når der fx sker en (langsom) udglidning i lære eller liv i vores *egte* kristne fællesskab eller vores egen organisation.

Men vi må ikke strække os så langt, at vi overser eller er tavse om de ting i vores egen sammenhæng, der afviger fra den teologiske profil, som vi hidtil har haft – hvis denne vel at mærke har solidt belæg i Guds ord. Der er nemlig stor fare for at komme på vildspor gennem skæv lære eller praksis ”*indefra*” (se fx 5 Mos 13. ApG 20,30. 1 Joh 2,19).

Vi må derfor vove at gå i debat med dem, vi kender og holder af, når der er noget vigtigt på spil.

Det er fint nok – i et vist omfang – at holde sammen på

mennesker med divergerende synspunkter i en menighed eller organisation for fredens skyld. Men det må ikke være demokratiske processer, medlemskort eller stamtavler, der afgør, hvilken teologi der rummes hos os. Det er Guds ords vejledning, der må afgøre det.

Altså: Vi er og skal være påvirket af vores relationer. Ingen siger, det er let ..., men nogle gange skal vi øve os i at lytte, forstå og rumme – fordi vi holder af hinanden. Andre gange må vi øve os i at tage nogle konfrontationer – fordi vi holder af hinanden.

Ole Solgaard

FOR TROEN

JESUS – nuanceres mand

AF MANUEL VIGILIUS

*Det er godt nok en god frelser, vi har!
En kærlig og nuanceret frelser.*

**ARTIKLEN ER DEN TREDJE
AF FIRE I EN ARTIKELSERIE,
HVOR MANUEL VIGILIUS
GIVER OS ET INDBLIK I DE
FØRSTE FEM KAPITLER I
JOHANNES' ÅBENBARING
OG PEGER PÅ BUDSKABETS
AKTUALITET.**

Når jeg siger "Jesus", hvilket billede dukker så op i dit indre?

Den nu afdøde amerikanske præst A.W. Tozer skrev: "Det, som sker i vores sind, når vi tænker på Gud, er det vigtigste, der er at sige om os." Han havde en væsentlig pointe, mener jeg, og vi kan godt tillade os at indsætte "Jesus" i den sætning.

Det er afgørende, at vores indre billede af Jesus er i overensstemmelse med, hvordan han virkelig er, og hvordan han ønsker at kendes i dag. Ellers risikerer vi at have et (godt eller skidt) forhold til en figur, der mere eller mindre er et produkt af vores fantasi.

Vi erkender stykkevis

Jeg tror ikke, nogen af os har eller kan få det fulde billede af Jesus i dette liv. Her ser vi stykkevis og erkender stykkevis.

Jeg tror heller ikke, at Jesus er en svær og per-

fektionistisk person, der holder sin nåde og sit venskab tilbage fra alle dem, eller os, som har et noget skævvredet billede af ham. Der er bønner og frelse i hans navn også for den meget ufuldkomne erkendelse. Det tyder hans handlinger og ord på, da han gik her på jorden og anerkendte selv den mindste tro på ham.

Alligevel er det et vigtigt spørgsmål. Fordi vores indtryk af Jesus former vores relation til ham, og fordi man ønsker at lære den, man elsker, at kende fuldt ud – og kærlighed er en uadskillelig del af sand tro (Rom 8,28. 1 Kor 8,3). Også selvom der kan være frygt og modvilje blandet ind i vores relation til Jesus pga. vores splittede selv.

Så derfor: Hvad er dit indtryk af Jesus? Og hvor kommer det fra?

Rokker ved mine forestillinger

Jesus viser sig dels som en ufatteligt elskende,

børneinviterende, synderdragende, selvopofrende mand, som trivedes bedre med alkoholikere, prostituerede og skumle landsforrædere end med samfundets elite. Og han viser sig som en kompromisløs, skarp, radikal sort-hvidseer, som jeg altid vil komme helt og aldeles til kort over for. For alt, hvad jeg er og gør, selv det bedste, er befængt med en eller anden grad af selvoptagethed eller blandede motiver.

Det er mit billede af Jesus, og jeg tror, det dels kommer fra Bibelen, dels fra mine forældre og alle dem, der har velsignet mig med oplæring og undervisning i et efterhånden langt liv som kristen.

Jeg mener ikke, det er skævt. Alligevel er der noget ved Jesu selvåbenbaring i Bibelens sidste bog, der rækker ved *nogle* af mine forestillinger.

Og som beskrevet i den første artikel i miniserien ("Ham, det hele drejer sig om" i nr. 1/2022): Hvis ikke vi forholder os til Jesus, *som han ønsker at kendes i dag*, går vi glip af noget essentielt i troen og relationen til ham. Og det er seriøst.

Plads til anerkendelse

I Johannes' Åbenbaring 2-3 får vi en krystalklar analyse af syv menigheder på den tid, men også i en vis forstand en model for kritisk selvrefleksion for alle menigheder derefter, inklusive vores egne i dag.

Den første menighed, i Efesos, kiggede vi nærmere på i den seneste artikel: præmiemenigheden med stærk lærebevidsthed og ret liv, men med et koldt hjerte for Jesus og derfor fortabt – hvis ikke den vendte om. Et wake-up call af kosmiske dimensioner.

Når vi ser på resten af menighederne og Jesu bedømmelse af dem, er der én ting, som springer i hvert fald mig i øjnene og giver en markant nuance til mit eksisterende billede af Jesus.

Her er det ikke, hvor *skarp* Jesus er (selvom: det er han også!), men hvor *nuanceret* han er; hvor meget han giver plads til anerkendelse og ros for alt, hvad der er godt, også når det gode er blandet med brist; hvor mild han er over for me-

nigheder, som er præget af menneskelig skrøbelighed, men har *hjertet* med i troen på ham.

Ingen kritik?

To af de følgende seks menigheder – Smyrna (Åb 2,9-11) og Filadelfia (Åb 3,8-13) – får slet ingen kritik af Jesus. Kun anerkendelse og opmuntring.

Var det, fordi de var fuldkomne? Syndfri? Selvfølgelig ikke. Ingen kristen eller menighed er uden brist og synd.

Var det, fordi Jesus ikke så klart? Eller fordi han sænkede sin standard? Næppe. Hvis der er noget, der står klart tilbage fra det første kapitel i Bibelens sidste bog, så er det, at hans øjne ser klart og ser *alt* med gennemborende klarhed: Hans øjne er som "luende ild" (Åb 1,14b).

Jamen er det da et udtryk for, at Jesus ser alle kristne, sådan som Gud ser os – i Kristus, rene og pletfri? Det kan ikke være det, som er pointen her. I så fald måtte vi konstatere, at de øvrige menigheder, som alle får kritik, reelt ikke er kristne.

Pointen her må være, at der er mindst to måder, hvorpå Jesus ser og vurderer en menighed og mennesker i det hele taget: enten-eller-måden – og den nuancerede.

Enten-eller og nuanceret

Enten-eller-måden lyder sådan her: Alle har syndet og mangler herligheden fra Gud – uden undtagelse eller nuance. Enten er du født på ny, eller du er stadig død i din synd. Enten har du Guds ånd i dig, eller du har bare dit gamle kød. Enten er du frelst eller fortabt. Enten er du med Jesus, eller du er imod ham. Og der er intet, du kan gøre for at blive frelst.

Det er den provokerende, åndelige sandhed, som rigtig mange har et problem med. Det er nemlig i modstrid med vores moralistiske intuition, der bilder os ind, at der findes grader af godhed og ondskab, og at disse grader, disse forskelle, er afgørende for, om du er et godt eller dårligt menneske.

Det er afgørende, at vores indre billede af Jesus er i overensstemmelse med, hvordan han virkelig er.

Manuel Vigilus, f. 1970
Kommunikationschef i COWI
mvigilius@gmail.com

Det nye liv i Jesus er fuldt af nuancer. Og han ser disse nuancer og anerkender dem som sit eget gode værk i verden og i os.

Enten-eller-perspektivet er sandheden om os i lyset af det fuldkomne, loven, og af den fuldkomne, Gud Fader og hans Søn. Det er "se ej på mig"-teologi, som ikke vil vide af noget rosværdigt hos os, hverken før eller efter omvendelse og genfødsel.

Det er et perspektiv, som bliver stærkt betonet i klassisk lutherske kredse. Måske netop *fordi* det er så meget i modstrid med vores naturlige instinkter; fordi det altid er i fare for at blive korrumpet af falske forestillinger, og fordi det klinger med en skarp "luthersk" forståelse (Luther har i øvrigt flere nuancer i sin teologi om fx helliggørelse end mange lutheranere).

Anliggendet er værdifuldt og bibelsk: Det giver Gud al ros og ære for frelsen. Det har desuden potentiale til at befri os for åndeligt hovmod, usund selvoptaget-hed og usikkerhed.

Men som med så meget andet godt kan det dyrkes så meget, at det fuldstændigt overskygger andre sande, vigtige og bibelske perspektiver. Det kan formidle et billede af Gud som ikke bare perfekt, men perfektionist. En ophøjet guddom, som nok elsker og ofrer sin egen søn for mennesker – men som *far* også er fejlfokuseret, sort-hvid og smålig.

Det kan gøre os til små perfektionistiske teologiske paragrafryttere, der ikke ser og ikke anerkender lyspunkter og nuancer i menigheder og mennesker. Og så bliver det paradoksalt nok en (ny) vranglære.

Ros fra Gud

Som menighedsbrevene (og andre skriftsteder) viser, er der andre perspektiver på os, som *er* født på ny, end "der er intet andet ved mig, som fortjener anerkendelse og ros end Jesu Kristi kors."

Der er selvfølgelig ikke tale om, at *vi* skal rose os, men at Jesus kan finde noget ved os og i vores liv som kristne, som han roser og anerkender. Det er den sandhed, Jesus selv indikerede i lignelsen om de betroede talenter (Matt 25), hvor den kloge forvalter får ros. Og det samme, som Paulus giver udtryk for, når han skriver om, at enhver skal "få sin *ros* fra Gud" på dommens dag (1 Kor 4,5b).

Rimeligt vild tanke: at få ros fra Gud!

Men sådan er Gud – og sådan er det nye liv i ham. Det er fuldt af nuancer. Og Jesus ser disse nuancer og anerkender dem som sit eget gode værk i verden og i os.

Det er de nuancer og den mildhed, som også kommer til udtryk i brevet til menig-

heden i Pergamon (Åb 2,12-17). Det er en menighed, som ellers har medlemmer, der holder fast i markant vranglære af både den ene og den anden slags. Alligevel giver Jesus dem en *nuanceret* hilsen og bedømmelse. Han begynder endda med at anerkende dem for deres trofasthed. Og så siger han, at han har "lidt" imod dem ...

Vranglære – "lidt"?!

Selv i sine breve til menighederne i Thyatira og Sardes – som virkelig er ude på et skråplan – skærer Jesus ikke alle over én kam, men ser lyspunkterne og sørger for at nævne de få i menighederne, som ikke har solgt ud: "Men nogle få har du i Sardes, som ikke har sølet deres klæder til, og de skal vandre med mig i hvide klæder, for det er de værdige til" (Åb 3,4).

Jesus er i sandhed nuancerens mand! Klar og direkte, men også nådig og nuanceret i sin bedømmelse af os, som slæber rundt på mange brist, svagheder og udfald. Han er først og fremmest optaget af *hvertets indstilling til ham*.

Ingen ros til Laodikea

Der er kun én menighed, som slet ikke får nogen ros eller anerkendelse: menigheden i Laodikea (Åb 3,14-22) – den velstående by, som ligger på en høj og derfor tror sig uindtagelig, dvs. rig, magelig og selvsikker.

Menigheden er så tilbagelænet og falder så meget i ét med det kulturelle bagtæppe, at ingen bemærker dem eller gider følge dem for deres tro (til forskel fra de øvrige menigheder):

"Jeg kender dine gerninger, du er hverken kold eller varm. Gid du var enten kold eller varm! Men nu, da du er lunken og hverken varm eller kold, vil jeg udspy dig af min mund. Siden du siger: Jeg er rig, jeg har samlet til huse og mangler intet, og du ikke ved, at hvis nogen er elendig og ynkelig og fattig og blind og nøgen, er det dig, ..."

Jesu hilsen til Laodikea viser med al tydelighed, at hans syn ikke fejler noget, og

FOTO: JACOB LUND

at han kun er nuanceret, når virkeligheden er det. Her sendes en lammende bedømmelse afsted for om muligt at få råbt de lunkne, selvfede laodikeere op i tide, så de kan vende om og blive tilgivet og helbredt hos ham.

Kærlighed i dommen

Selv midt i denne knusende dom er der kærlighed: "Alle dem, jeg elsker, revser og tugter jeg."

Og også menigheden her får nogle vanvittigt storslåede løfter – hvis blot de vil åbne deres hjerter for Jesus: "Se, jeg står ved døren og banker på; hører nogen mig og åbner døren, vil jeg gå ind til ham og holde måltid med ham og han med mig. Den, der sejrer, vil jeg give sæde hos mig på min trone!"

At sidde sammen med Jesus på tronen ...

Det er godt nok en god frelser, vi har! Det er

en kærlig og nuanceret frelser. Sen til vrede og ivrig efter at vise barmhjertighed og tilgivelse.

Han ser ikke på ydre status, eller hvad andre mener om os. Han ser til hjertet – om det er vendt mod ham. Og er det vendt mod ham, er det vigtigste på plads.

Han ser alt, så der er ikke nogen god grund til at forsøge at skjule noget. Men han ser også alt, som er godt. Så der er ikke nogen god gerning, der går ubemærket hen. Sikken et perspektiv. Jeg får lyst til at gøre noget godt.

Og jeg får lyst til at se på andre kristne og menigheder og tale om dem, som Jesus gør. Ikke blindt og lalleglad, men heller ikke småligt og perfektionistisk. Jeg får lyst til at have et barmhjertigt blik på dem og være ivrig efter at se lyspunkterne, nuancerne, og anerkende og rose dem. ■

Jesus ser alt i os - også alt det, som er godt. Så der er ikke nogen god gerning, der går ubemærket hen. Sikken et perspektiv. Det giver lyst til at gøre godt.

FOR TROEN

SKÆRM – MIG – GUD

AF ERIK DAHL

Tilsyneladende kræver troen fordybelse og stilhed for at kunne vokse. Men fordybelse og smartphone er hinandens modsætninger.

Ingeborg, en kær ældre dame i vores missionshus, fortalte, hvordan missionshuset var propfuldt tilbage i 60'erne. Folk kom valfartende til møde ude fra gårdene rundt om landsbyen Lem. Men så – efterhånden som gårdene en efter en fik tv! – begyndte der at komme færre og færre til møde, og for nogle år siden lukkede missionshuset, fordi vi var blevet for få ... Som en tyv om natten kom tv'et – ikke snigende sig ind ad vinduet om natten, men båret ind i stuen midt på dagen.

Ingeborgs historie rider mig som en mare – skal det også blive gravskriften over min tro?: ”Her hviler Eriks tro – kvalt af adspredelse og distraktion.”

For 60'ernes tv var trods alt kun grumsede sort-hvide billeder på en DR-kanal – i dag har vi 100 kanaler og masser af streamingtilbud. Vi har nettet med millionvis af tilbud – og endnu mere: Vi har det hele tiden med på arbejdet,

på wc, til selskab, i kirke, i seng. Smartphonen er evigt nærværende. Hvis 60'ernes tv var et ”husalter”, så er smartphonen en beskyttende ”amulet”, som man beroligende kan swipe på og altid spørge Siri til råds.

Smartphone og Netflix – fordybelse?

Jeg er ikke maskinstormer. Jeg anerkender værdien af sms-andagter. Jeg er pjattet med at høre en god prædiken på nettet. Kender en slægtning, som har fået fornyet sit bønsliv ved at skrive bønner på pc'en. Og det har været en velsignelse med alle online-gudstjenesterne under coronaen – og så kunne man drikke kirkekaffe imens! Så ja, nettet og tv kan noget.

Mit skriv her handler ikke om alt det forfærdelige, der *også* er på nettet (selvom jeg undrer mig over, at kristne forældre kan give børn på 10 år en smartphone: Hvilken kristen far ville give dem en bog med 100 sider, hvor de sidste

Hvis smartphonen får mig til scrolle rundt i stedet for at bede, eller hvis nettet får mig til at spørge Google frem for Gud, så har skærmene fået magten over mig.

halvtreds sider var porno og vold, men så sige til de hormonkaprede præpubertetsbørn, at de selvfølgelig ikke må læse dem ...).

Jeg tænker mere på alt det gode og i sig selv harmløse – lige fra kattevideoer til Facebook til nyheder. Mit anliggende er, at troen – for at vokse – kræver fordybelse. Men smartphonen og Netflix gør det modsatte: De ødelægger fordybelsen.

Bibelen siger godt nok ikke, at du frelses ved tro og fordybelse. Nej, du frelses ved tro alene. Alligevel går det som en rød tråd gennem Bibelen, at Guds ord skal man grunde over. Jesus søgte ud i natten, hvor han kunne få tid til at bede. Maria blev rost for at sætte sig ved Mesterens fødder og lytte.

Tilsyneladende kræver troen altså fordybelse og stilhed for at kunne vokse. Og fordybelse og smartphone er hinandens modsætninger.

KG's kollegieleder Erik Kloster spurgte for nylig to 1. g-klasser i en kristendomsstime, hvor meget tid de i gennemsnit brugte per dag på henholdsvis skærme, som ikke var skolerelateret, og på bøn: fire timers skærm – to minutter i bøn!

Men det er bestemt ikke kun de unges problem. Ved et selskab for nylig fortalte hele bordet rundt, at de havde fået stadig sværere ved at læse længe i en bog de sidste ti år. Man var så vant til at zappe og læse overfladisk, at det krævede meget energi at sætte sig ned og læse en time eller to.

Skærmene ændrer ikke bare vores vaner; de påvirker og begrænser også vores relationer. Der er bogstavelig talt kommet en skærm mel-

lem os. Jeg har som gymnasielærer forsøgt mig med en lang række pædagogiske tiltag de sidste ti år. Men intet – overhovedet intet – har fornyet klasselokalet og øget læringen så meget på en positiv måde, som da jeg for fem år siden tog mod til mig og krævede, at eleverne ikke havde deres pc åben, medmindre den direkte skulle bruges i undervisningen. Pludselig var der ikke en skærm eller to mellem os i klasselokalet. Relationerne blev mere åbne, og læreren tabte ikke hele tiden til skærmene, som uafbrudt lokkede med interessante notifikationer.

Vælg nye vaner!

Paulus siger: "Alt er tilladt mig, men ikke alt gælder. Alt er tilladt mig, men jeg skal ikke lade noget få magt over mig" (1 Kor 6,12). Hvis tv-serier har gjort mig dårligere til at læse en kristen bog, hvis smartphonen får mig til scrolle rundt i stedet for at bede, eller hvis nettet får mig til at spørge Google frem for Gud, så har skærmene fået magten over mig.

Sandheden om skærmene er, at de i sig selv er afhængighedsskabende! Derfor kræver det, at jeg aktivt vælger nye vaner: har mobilen i et andet rum, når jeg holder andagt; ikke tænder for Netflix, hvis jeg føler mig tom indeni; ikke tager min mobil med, når jeg går til møde eller på besøg osv.

På min pc(!) sidder en gul lap med noget, som kan ligne et misbrug af et bibelvers, men måske i virkeligheden er Åndens nyfortolkning af Salme 25: "Mine øjne er altid rettet mod Herren, for han befrier min fod fra nettet." Måske burde der i stedet for "fod" i dag stå "fingre"? ■

Erik Dahl, f. 1966

Lektor på Det kristne Gymnasium (KG) i Ringkøbing
erikdahl@kristne-gym.dk

A photograph of a man with a beard and mustache, wearing a blue shirt, holding a ripe red apple in his hands. He is standing in front of an apple tree with several other red apples hanging from the branches. The background is slightly blurred, showing more of the tree and foliage.

Skridt for skridt ind i bibeltekstens budskab

SKITSE TIL EN FRUGTBAR BIBELSTUDIEMETODE

AF NICOLAI WINTHER-NIELSEN

Hvordan kan vi høste frugten af det, vi læser i Bibelen?

Jeg elsker æbler. Men for at få gavn af dem skal jeg kravle op i træerne og plukke dem, samle dem i kasser og beskære træerne. Sådan er det også med bibelstudiet: Det er et slid for at samle åndelig føde.

Den sande discipel er nemlig som ”en husbond, der tager nyt og gammelt frem fra sit forråd” (Matt 13,52). Han slider for føden (Ordsp 6,7f) og høster frugten af det (2 Tim 2,6 jf. 1 Kor 9,7). Vi lever ikke af løsrævne vers og/eller fortolkninger, men af frugten af vores arbejde med bibelteksterne.

Det følgende er en opskrift på, hvordan en læser kan arbejde sig ind i bibelteksten med en metode, der hjælper til at få samlet frugterne op én for én og med det fulde udbytte. Det er et målrettet og veltilrettelagt skridt for skridt-bibelstudie.

De tre b'er og bronzeslangen

De tre vigtigste skridt er de tre b'er: Gennem *bibelteksten* finder vi ind i det *budskab*, der skaber tekstnær *bibelbrug*. De samme skridt kan også beskrives med de faglige betegnelser *komposition*, *kerne* og *kommunikation* (tre k'er).

De tre b'er (eller k'er) gør det nemmere at huske de forskellige skridt. Af samme grund er der også først tre underpunkter, som begynder med bogstavet *a*, dernæst tre med bogstavet *n* og til sidst tre med bogstavet *k*. Bibellæseren kan dermed huske metoden gennem et kunstigt huskeord *ank*, som er sammensat af de 3x3 begyndelsesbogstaver.

Alle ni skridt er sammenfattet i den følgende skematiske oversigt.

1) Bibeltekst (Komposition)

- 1.1 Afgrænsning
- 1.2 Afsnit
- 1.3 Argumentation

2) Budskab (Kerne)

- 2.1 Nøgleord
- 2.2 Nærlæsning
- 2.3 Nyhedsværdi

3) Brug (Kommunikation)

- 3.1 Kontekst
- 3.2 Kanon
- 3.3 Kirke

Hvordan anvender man så de ni skridt i *ank-metoden*? Det kan jeg bedst forklare ved at tage fat i et konkret eksempel.

Jeg har valgt en central tekst i Gammel Testamente (GT), hvor Gud redder de slangebidte med et blik på en bronzeslange:

“Så rejste de af sted fra bjerget Hor i retning af Sivhavet for at drage uden om Edoms land. På vejen tabte folket tålmodigheden, ⁵og folket talte imod Gud og imod Moses: »Hvorfor førte I os ud af Egypten for at dø i ørkenen? For her er ingen brød og ingen vand, og vi afskyr den elendige mad.« ⁶Da sendte HERREN giftige slanger ind blandt folket, og de bed folket, og en mængde af Israels folk døde. ⁷Så kom folket til Moses og sagde: »Vi har syndet, for vi har talt imod HERREN og imod dig. Bed til HERREN, at han vil fjerne slangerne fra os.« Da bad Moses for folket, ⁸og HERREN sagde til Moses: »Lav en giftslange og sæt den på en stang. Der skal ske det, at enhver, som er blevet bidt og ser på den, skal forblive i live.« ⁹Så lavede Moses en bronzeslange og satte den på en stang, og så skete der det, at når en slange havde bidt nogen, og han så hen på bronzeslangen, da forblev han i live.

(4 Mos 21,4-9 – Den Frie Bibel; bronze er i øvrigt en mere korrekt oversættelse end kobber)

Afgrænsning, afsnit og argumentation

Det første skridt ind i en bibeltekst går ud på at vide, *hvor* man skal bevæge sig rundt. *Afgrænsningen* af, hvor teksten begynder og slutter, kan ikke nøjes med overskrifter i en oversættelse eller læsninger, som bruges i gudstjenesten. Læseren skal selv finde frem til de skift til nye begivenheder, emner, personer eller tidsrammer, som typisk sker i begyndelsen og før slutningen af en ægte afgrænset tekst.

Fortællingen om bronzeslangen er tydeligt afgrænset fra Israels sejr ved Horma (4 Mos 21,1-3) efter de 38 års vandring i ørkenen. Nu *rejste de af sted* (21,4), og chokerende læser vi, at det går galt igen i næste generation. Efter dette uhyggelige mellem spil genoptages rejsen (20,22; 21,10).

I det næste skridt skal læseren finde de bærende bjælker under gulvet, som giver fast grund under fødderne. Bibelteksten består ofte af små enkeltstående begivenheder eller separate temaer, der inddeler teksten i klare *afsnit*.

Vores superkorte fortælling kan opdeles i tre afsnit gennem skift af grundled. Først er folket grundled for fortællingen om oprøret (v.4b), derpå følger Herrens reaktion (v.6) og til sidst Moses' forbøn (v.7c).

Det tredje skridt under ”Bibeltekst” handler om at gå alt igennem skridt for skridt fra ende

Nicolai Winther-Nielsen,
f. 1953

Professor i GT på Dansk Bibel-Institut
nwn@dbi.edu

Vi lever ikke af løsrevne vers og/eller fortolkninger, men af frugten af vores arbejde med bibelteksterne.

ANK-METODEN PÅ DBI

Gennem platformen *Bible Online Learner* bruges den metode, som jeg har skitseret her i artiklen, på Dansk Bibel-Institut (DBI) til træningen af næste generations fortolkere, bibeloversættere og forkyndere.

Metoden er frugten af mange års forskning og undervisning ud fra den hebraiske tekst, og den hjælper bibellæseren til at gøre nye og friske opdagelser i teksten.

til anden. For hver eneste sætning overvejer man, om tankegangen videreføres, uddybes med flere detaljer, eller noget nyt begynder.

Denne optrævelse af *argumentationen* kan i øvrigt vises ud fra Den Frie Bibel.¹

Men nu tilbage til vores tekstafsnit, der begynder med: ”På vejen tabte folket tålmodigheden” (v.4b). De anklager Gud og Moses for at have ført folket ud i ørkenen for at dø (v.5), men indrømmer faktisk også, at de selv afskyr den elendige føde – altså mannaen! Herren reagerer i den næste episode ved at sende giftslangerne, så først nu slår han ihjel (v.6). Folket bekender i et citat deres synd, og Moses skal bede Herren om at fjerne slangerne (v.7). Den tredje episode er Moses’ forbøn (v.7b) og Herrens instruktion til Moses om bronzeslangen (v.8), som straks implementeres (v.9).

Nøgleord, nærlæsning og nyheden

Når vi i alle mulige sammenhænge taler med eller til nogen, vælger vi ofte ord, som vi tror, at tilhøreren kender til, og så introducerer vi nye ord, der kan forstås i forhold til de kendte ord, og vi kan også fremhæve visse ord. Det er lidt som at male et landskab som baggrund for nogle figurer, vi maler i forgrunden, og vi kan kæle for særlige detaljer for at sikre os beskuerens opmærksomhed. Et budskab skabes af en passende blanding af velkendte ord, spændende formuleringer og helt nye ord og tanker.

Sådan er det også med en bibeltekst. Derfor leder vi i det første skridt under ”Budskab” efter genkendelige genstande. Kernen i teksten formidles gennem *nøgleordene*, som er enkeltord eller beslægtede begreber, der gentages flere gange og dermed fastholder tekstens grundlæggende emneområder. I fortællinger er det ofte persongalleriet eller begivenheden, mens det i poetiske tekster typisk er beslægtede ord fra troens verden.

I vores fortælling er det første nøgleord *folket*, der gentages hele syv gange (v.4b-7). Det er et interessant skifte i ordvalg, fordi der forud har været tale om, at *Israel* sejrede ved Horma (21,1-3). Det andet nøgleord er de *giftige slanger*, som introduceres i vers 6 og igen omtales i vers 7 og 9 som den dødelige straf over det oprørske folk.

I det næste skridt går vi efter den udsmykning og oplevelse, som teksten efterlader. Her vil jeg kalde det *nærlæsningen*. Vi undersøger tekstens litterære brug af narrative, retoriske og poetiske træk. Særlige udtryk og mønstre kan fremhæves gennem stilistiske virkemidler, som kan gøre indtryk på læseren. Det kan være overraskende formuleringer, skæve vinkler eller overlæsset beskrivelse.

En af de usædvanlige vendinger er ”en mængde af Israels folk døde” (v.6), for denne stilistiske udpensling beskriver folket som en oprørske pøbel, der ikke tilhører det rette Israel. I vers 9 gentages ordret, at Moses gør, hvad Herren befalede i vers 8. Moses er forbeder og frelsesredskab på *Herrens* vegne for at redde folket, der havde angrebet både *Gud* og *Moses* (v.5).

Under nærlæsningen kan man også trække på fortællingerne i Anden Mosebog 17,2-5 og Fjerde Mosebog 11,1f, der er bygget op efter samme mønster. Ved nærmere eftertanke opdager læseren, at folkets fald og straf gradvist forværres, men også at Gud involverer sig dybere i at holde folket i live.

Det sidste skridt under ”Budskab” er at gå efter skatten. *Nyhedsværdi* bruges som en betegnelse for det egentlige informative sigte, som påkalder sig opmærksomhed. Det er ofte sjældne og overraskende oplysninger, som ikke er nævnt før, i hvert fald ikke på den måde, men det kan også være kendt stof, der nu skal hamres fast med syvtommersøm. Nyheden formuleres ofte hen mod slutningen for at fremhæve tekstens fulde budskab.

Ved nærmere eftertanke opdager læseren, at folkets fald og straf gradvist forværres, men også at Gud involverer sig dybere i at holde folket i live.

Nyheden i denne tekst afsløres ved, at der i vers 8-9 ikke længere tales om folket, men om hver enkelt person, der blev bidt af en slange. I vers 9 henvises også to gange til den bronzeslange, som Moses lavede for at redde folket. Ved at se på den *forblev [de] i live*,² som det hedder i andre situationer om Guds redning af mennesker fra døden (2 Mos 1,19-22; 22,17; 33,20. 3 Mos 25,35f).

Kontekst, kanon og kirken

Når teksten er læst, og ordenes indhold og betydning er klarlagt, kan man fokusere på *brugen* af bibelteksten.

Her går læseren – i det første skridt – ud i området. Begrebet *kontekst* anvendes i mange forskellige betydninger. Ord kan nemlig forklares først og fremmest ud fra de lange bibelhistoriske linjer, men også ud fra en særlig kulturhistorisk baggrund i samtidige tekster fra oldtidens Mellemøsten eller ud fra en faglig kontekst i teorier om teksternes tilblivelse som historiske kilder.

Bibelhistorisk er det interessant at se, at bronzeslangen ellers kun nævnes på Hizkijas tid – og dér som en misbrugt kultisk genstand (2 Kong 18,4). Det er en isoleret historisk notits, som vi ellers ikke ved noget om fra andre kilder. *Kulturhistorisk* kan man sammenligne med tekster om slangekulden i de gamle religioner, og derved bliver det tydeligt, at teksten helt undgår slangebesværgelserne i samtidens religion. Det er totalt nyt og unikt, at et blik på en bronzeslange kan skåne for død – det er ikke magi, men et under.

I det næste skridt går læseren i bogarkivet. Her kan paralleller fra hele den bibelske *kanon*

i GT og NT belyse indholdet i de vigtigste ord i teksten, så tekstens åbenbaringshistoriske budskab udfoldes.

Der er mange bibelske referencer til folkets oprør (Sl 78,19.34), og Paulus knytter an til dette frafaldstema (1 Kor 10,9 jf. 2 Mos 16,3; 17,3). Moses er en forbeder som Abraham, Samuel, Jeremias og mange andre, og han betoner denne vigtige opgave (5 Mos 9,20.26). Det er dog *bronzeslangen*, som i Den bibelske kanon bliver det eneste historiske forbillede på, hvordan Jesu ophøjelse på korset skænker liv (Joh 3,14f). Den direkte sammenhæng mellem de to tekster fremhæver tekstens dybeste potentiale.

Det sidste skridt under "Brug" er springet op i nutiden. Læseren må overveje, hvordan teksten kan bruges som effektiv kommunikation inden for *kirken* og i dens mission. Det kan være i forhold til aktuelle debatter om gudssyn, frelse og lidelse, men det kan også være etiske spørgsmål om køn og seksualitet, social retfærdighed eller naturbeskyttelse. Og så må den kristne læser i dag også overveje, hvordan teksten har betydning for mission og Guds globale kirke.

Jesus bruger bronzeslangen som et billede på sin egen død på korset, og frelsende tro er at "se" på ham, hvorved man "beholder livet" for evigt (Joh 3,14-16). Fortællingen kan også bruges til at vise et alternativ til religionernes magiske forestillingsverden.

Lucas Cranach den ældre (1472-1553) brugte i øvrigt bronzeslange-fortællingen som illustration af loven og nåden i malerier fra 1529 og fremefter. Det indikerer, at netop den fortælling sammenfatter det centrale i en luthersk forkyndelse for ham.

- 1 denfriebibel.dk/show.php?bog=4mos&kap=21&fra=4&til=9. Under *Læseoplevelse* vælges *Eksegetisk layout*. Her kan man for hver sætning se, om den er parallel med den forudgående, underordnet og afhængig af den, og hvordan den nye sætning knytter an til den tidligere tekst. Oversættelsen bruger Bible Online Learners indrykninger, så læseren kan følge med i grundteksten (bibleol.3bmoodle.dk/text/show_text/ETCBC4-translit/Numeri/21/4/9/).
- 2 Min forståelse af "at beholde livet" er knyttet til min tolkning af, hvad det vil sige "at leve ved loven" – jf. min artikel "Mosebøgernes brug som vejledning" i Jakob Valdemar Olsen (red.): *Den kristne forkyndelse*, Kolon 2018, s. 59

Giv med glæde

AF HELENE SCHOU ANDERSEN OG HENNING ANDERSEN

Hvorfor skal Gud blande sig i min økonomi?

Helene Schou Andersen,
f. 1988

Læge
helene@ksandersen.dk

Henning Andersen, f. 1959

Rådgivende ingeniør
ha@haconsult.dk

Når vi giver nogen noget, kan vi være med til at skabe glæde. Det er ikke for ingenting, at gaver er et af *de fem kærlighedssprog*¹ i et parforhold. Og glæden ved at give er ikke begrænset til den sammenhæng.

For en gave er ikke kun god for dem, der modtager den, men også for den, der giver! Når vi giver gaver – fx tid og penge – deler vi, hvad vi har fået fra Gud.

Fem grunde til kristen givertjeneste

Her i artiklen vil vi se på den økonomiske del af gavmildheden og dykke ned i begrundelserne for trofast at give til Guds riges arbejde og til vores næste, der har behov.

For hvorfor skal vi give? Det vil vi her komme med fem konkrete grunde til.

1. Alt er gaver fra Gud

Livet er givet os af Gud. Når vi har fået evner til et bestemt arbejde enten ved hjælp af et særligt talent eller ved en uddannelse, er det altid Gud, der står bag.

Josef, som arbejdede i Potifars hus, er et konkret eksempel på det: "Herren lod alt, hvad han gjorde, lykkes" (1 Mos 39,3b). Josef var slave, og det må have været et hårdt og slidsomt arbejde, men Gud velsignede det. På samme måde er det *Gud*, der får *vores* slid til at bære frugt.

Alt hvad vi har, kan, udretter eller opnår, er

Det er en gave fra Gud, at vi hver måned modtager løn, pension eller SU.

gaver fra Gud – uden undtagelser. Det er fx en gave fra Gud, at vi hver måned modtager løn, pension eller SU.

Kong David udtrykker tydeligt Israels erfaring af det samme: "Det er jo dig, alting kommer fra, og hvad vi har givet dig, kommer fra din hånd" (1 Krøn 29,14b).

2. Med gaverne takker vi Gud

Som sagt kan gaver være et kærlighedssprog, en måde at sige tak på: Vi siger tak til Gud som skaber og opretholder; tak til Gud som frelser og forsoner; tak til Gud, der har gjort en plads klar i de evige boliger. Vi har uendeligt meget at takke for.

Vi kan ikke betale, hvad vi skylder Gud. Men vi får lov til at give tid og penge og derigennem vise Gud taknemmelighed og kærlighed.

3. Flere må høre evangeliet og blive opmuntret

I vores relationer kan det skabe glæde og opmuntring at give gaver. Ikke mindst i det kristne fællesskab er det væsentligt, at vi også opmuntrer hinanden. Det kan gøres på mange forskellige måder – med omtanke, forbøn og bidrag af tid og penge.

Pengene kan forvaltes til glæde. Det er børne-sommerlejre et godt eksempel på. Eller missionærudsendelser, tværkulturelle venskabsmiddage og et hav af andre aktiviteter. Det skal alt sammen finansieres. Vi giver altså også, for at flere må høre evangeliet om Jesus. Vi giver til kirkens opbygelse og udvidelse.

4. Gavnildhed værner mod materialisme

Vi har i vores del af verden fået betroet en virkelig stor rigdom af Gud – og dermed også ansvaret for at forvalte den, så det bliver til glæde og gavn.

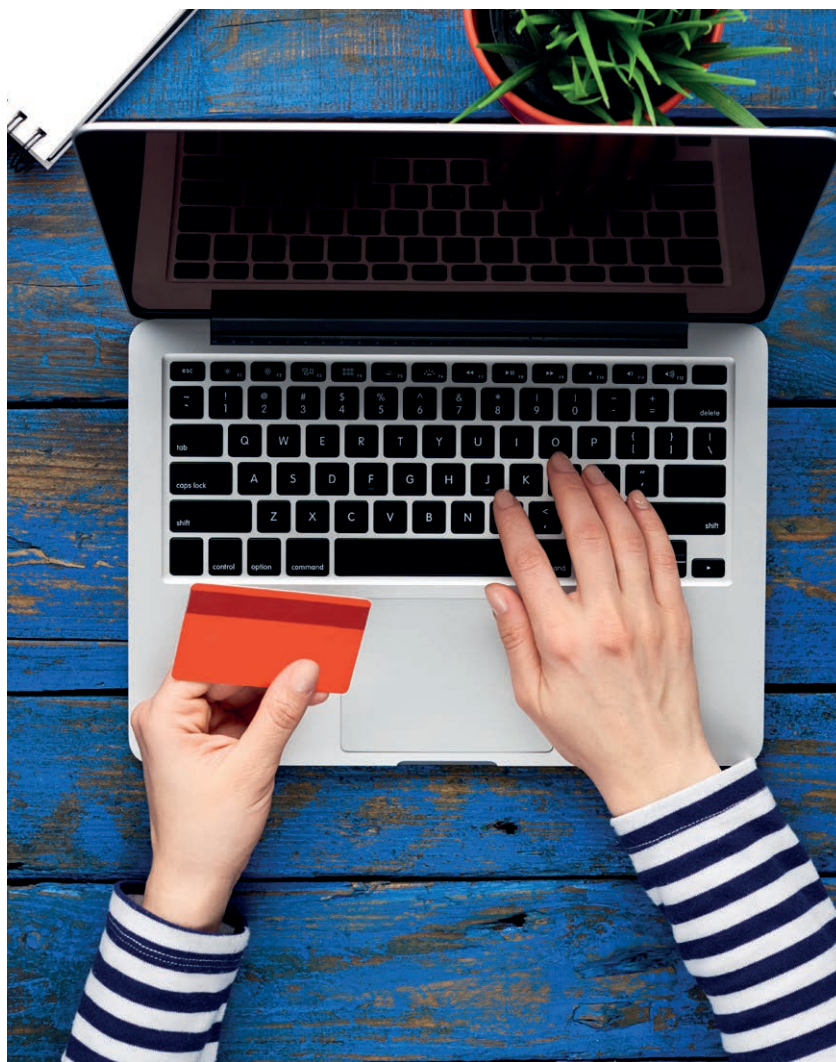
Det giver os nogle særlige udfordringer. Vores måde at bruge penge på skal afspejle, at det hele er fra Gud. Vi må nyde de økonomiske muligheder, vi har fået, men vi må også gavmildt dele ud.

Gavnildhed er det bedste værn mod nærighed og materialisme (1 Tim 6,6-10.17-19). Gud udfordrer os til at sætte ham på prøve: ”Bring hele jeres tiende til forrådskammeret, så der kan være føde i mit hus. Sæt mig på en prøve, om ikke jeg åbner himlens vinduer for jer, og udøser min velsignelse uden mål over jer, siger Hærskares Herre” (Mal 3,10). De penge, der gives til Guds riges arbejde, vil du ikke komme til at mangle.

5. Gud har givet løfter til en glad giver

Givertjeneste omtales mange steder i Bibelen. Paulus opfordrer i Andet Korintherbrev 9 til at være gavmild og rundhåndet (v.9b), men pointerer samtidig, at enhver skal give efter evne (Jf. 1 Kor 16,2. 2 Kor 8,3.12) og ”som han har hjerte til – ikke vrangvilligt eller under pres, for Gud elsker en glad giver” (v.7).

I den forbindelse er der et løfte om, at ”I altid i alle måder har nok af alt og endda overflod til at gøre godt” (v. 8). Løfterne til givertjenesten handler også om åndelig vækst: at vores retfær-

dighed må bære rige frugter (v. 10 jf. Es 55,10f).

Du har fået alt for intet. Giv derfor uden bagtanke – som en glad giver!

Hvordan give?

Men hvordan kan man bære sig ad?

Helt lavpraktisk kan vi anbefale at lave en fastgiverordning eller oprette et ”gavebrev” til den eller de organisationer, man vil støtte.

Det er praktisk set en nem løsning, og man glemmer ikke at sende pengene. Det er også en stor hjælp for modtagerorganisationerne, at de får en nogenlunde stabil indkomst at forvalte. Desuden er det en fordel, at man ikke på samme måde som ellers ser pengene forsvinde, for gi-

Begynd tidligt med at give! Når givertjeneste er en fast del af ens økonomi, er det nemmere at planlægge fx huskøb ud fra det.

vertjenesten er en del af de faste udgifter.

Nogle gange kan det være svært at give, da det jo umiddelbart medfører, at det tager længere tid at spare op til et nyt badeværelse. Det kan også medføre direkte afkald på økonomiske goder; måske er det badeværelse OK, som det er?

Vi vil opfordre til at være en *bevidst* giver. Ligesom ”bevidste forbrugere” kan påvirke, hvordan industrien arbejder, ved at købe fairtrade-produkter m.m., kan et bevidst valg af givemønstre også påvirke de kirkelige organisationer.

Vi vil personligt udfordre til, at langt størstedelen af dine gaver gives fast og ikke til særindsamlinger. For vi vil jo gerne give til den organisation, hvor pengene kommer til at gøre mest gavn på længere sigt – og ikke bliver slugt i unødigt eller ekstra administration (som fx øremærkede penge eller særindsamlinger kan medføre).

Endelig: Begynd tidligt med at give! Når givertjeneste er en fast del af ens økonomi, er det nemmere at planlægge fx huskøb ud fra det. Man har bedre råd til at give, end hvis man venter, til huset er købt eller forbrugsvanerne accelereret.

Hvem skal vi give til?

Det er altså godt at give til Guds riges arbejde – ud over andre gode formål. Helt konkret kan du fx fordele pengene imellem tre grupper: internationalt missionsarbejde, din lokale menighed og diakonalt arbejde eller andet, som er lagt dig på sinde.

Et forslag til en fordelingsnøgle kunne være, at 50 % af din faste givertjeneste går til international og national mission, 25 % til din lokale menighed og 25 % til en anden organisation.

Derudover: Giv, når du møder behov, fx hvis nogen, du kender, mangler hjælp osv.

Endelig vil vi også opfordre til, at lokale menighedsfællesskaber giver 10 % af sine indtægter til noget, der er ”større” end det lokale fællesskab.

Hvor meget skal vi give?

I Det gamle testamente er det ganske udspecificeret, hvor meget der skal gives: ”Al tiende af landet, både jordens korn og træernes frugt, tilhører Herren. Det er helliget Herren”

(3 Mos 27,30). Her er det et bud, der skal følges.

I Det nye testamente er 10 %-reglen ikke gentaget, og der er heller ikke sat en anden procent-sats i stedet. Så med baggrund i argumenterne ovenfor skal vi altså hver især konkretisere, hvor meget vi har evne og hjerte til at give. Og det kan være svært.

Her i den vestlige verden giver de fleste af os af vores overflod – modsat enken, der gav af sin fattigdom (Luk 21,1-4). Hvis vi skal give mere end vores overflod, bliver det til en hel del! Det vil reelt betyde væsentligt mere end 10 % for mange af os. Så måske skal vi ikke spørge, hvad vi minimum skal give, men i stedet: Hvor meget kan vi give?

I Danmark er vi så heldige, at vi kan få skattefradrag for gaver til velgørende organisationer. Har man oprettet et gavebrev, kan man få fradrag for op til 15 % af den skattepligtige indkomst. De øvrige gavebidrag op til 17.200 kr. (i 2022) er også fradragsberettigede. Virksomheder har i øvrigt også mulighed for at tegne gavebrev.

Men vi må ikke lade os begrænse af disse fine ordninger. Vi giver jo ikke for at opnå skatterabat.

Vi tænker, at en givertjeneste på 10 % af ens indtægt er et godt udgangspunkt for de fleste, og det er et nemt regnestykke at føre ud i livet. Man kan også overveje sit beløb fra en anden vinkel: Hvis feriebudgettet overstiger det beløb, der gives til mission og diakoni, er der måske plads til at give en del mere.

Hvis jeg fast giver fx 10 % af min indkomst til disse formål, kan det give en ro i planlægningen af resten af min økonomi. I øvrigt må jeg huske, at hele økonomien skal forvaltes med øje for, at det *hele* er fra Gud. Derfor står jeg til ansvar over for ham: Hvordan forvalter jeg mine midler, mine evner, min tid og livet i det hele taget?

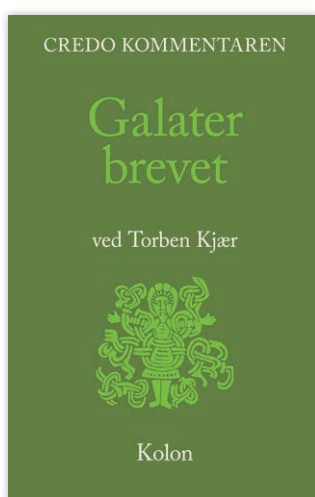
Givertjeneste må udspringe af min relation med Gud og er dermed en naturlig del af det kristne liv. Vi kan tale om sagen med familie, venner eller bibelkredsen² og lade os udfordre og måske også udfordre andre, så vi kan hjælpe og opmuntre hinanden til at forvalte Guds gode gaver godt. ■

1 Gary Chapman: *Kærlighedens 5 sprog*, Lohse

2 Benyt evt. studieoplægget *Rig og rundhåndet*, som frit kan hentes her: www.dlm.dk/giv

Galaterbrevet

BOGANMELDELSE AF BRIAN BJORN NIELSEN

Galaterbrevet

Credo Kommentaren
Torben Kjær
Kolon 2021
256 sider, kr. 249,95

Kommentaren indledes på klassisk vis med spørgsmål om forfatter, adressat, tid og sted, genre og formål samt struktur. Indledningsdelen afsluttes med en gennemgang af de vigtigste teologiske temaer i Galaterbrevet, og det giver et godt overblik og en god baggrund for det videre arbejde med skriftet.

Derefter følger selve kommentardelen, hvor hvert tekstafsnit gennemgås efter samme struktur med indledning, tekst, inddeling, tolkning og afslutningsvis en sammenfatning, hvor de vigtigste pointer gentages. Det fungerer godt, og der gives på den måde overblik over sammenhængen uden at gå på kompromis med detaljen.

Torben Kjær evner at skrive kort, klart og præcist. Her er ingen lange, snørklede sætninger; stilen er stringent og systematisk.

Bibelteksten, som anvendes i kommentaren, er Torben Kjærs egen tekstnære oversættelse af Galaterbrevet. Som han selv bemærker det i forordet, letter det kommentaren, for de sproglige kommentarer, som er med, er placeret i no-

Her er ingen lange, snørklede sætninger; stilen er stringent og systematisk.

ter. Dermed kan man vælge at springe dem over uden at miste sammenhængen i teksten.

Galaterbrevet er helt centralt for Paulus' lære om retfærdiggørelse af tro alene, og derfor er det også meget velkomment, at Torben Kjær i indledningen (s. 28-30) tager afstand fra Det nye Paulusperspektiv. Han gendriver i kort form tre centrale punkter af Dunns videreudvikling af Sanders' idéer om, at jøder ganske vist ikke opnår Guds nåde ved deres gerninger, men bevarer deres status som retfærdige ved at være lydige mod loven (pagtsnomisme).

Torben Kjær viser, at den forståelse af retfærdighed, retfærdiggørelse og lovgerning er i modstrid med Paulus' lære. Han fastholder heroverfor en klassisk reformatorisk

forståelse, og det er også kendetegnende for hans læsning af Galaterbrevet i øvrigt.

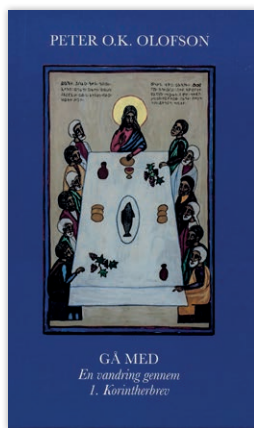
Målet med kommentaren er at gengive tekstens historiske mening, dvs. finde frem til, hvad Paulus har ment, da han skrev brevet til galaterne. De havde brug for brevets budskab dengang, og vi har brug for det i dag. Derfor er det godt og vigtigt, at vi har fået en så klar kommentar til dette centrale skrift.

Den vil kunne bruges både som hjælp til den personlige bibellæsning og til forberedelse af forkyndelse. Samtidig giver udgivelsen mulighed for, at Torben Kjærs mangeårige virke på DBI kan komme en bredere kreds til gode.

Bogen anbefales varmt til alle, som ønsker at dykke (dybere) ned i Galaterbrevet. ■

Tre bøger af Peter O.K. Olofson

BOGANMELDELSE AF OLE SOLGAARD

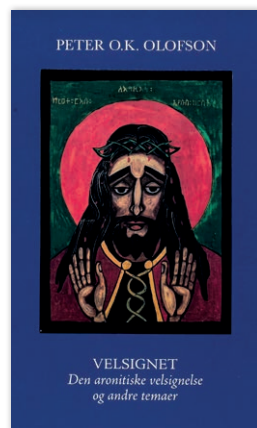

Gå med – *En vandring gennem 1. Korintherbrev*
Peter O.K. Olofson
Neema Forlag 2021
280 sider, kr. 225,-

Peter O.K. Olofson, der er tidligere sognepræst på Færøerne og missionær i Tanzania, har forkyndt i forskellige sammenhænge i Danmark og på Færøerne. En del af det er nu blevet samlet i tre bøger, der alle har et opbyggeligt sigte.

Gå med vil jeg nærmest betegne som en lang række bibeltimer. Hele Første Korintherbrev bliver gennemgået med forklaringer, udlægning og aktuelle nedslag.

Velsignet består af tre kapitler, der med afsæt i den aro-

Velsignet – *Den aronitiske velsignelse og andre temaer*
Peter O.K. Olofson
Neema Forlag 2021
72 sider, kr. 100,-

nitiske velsignelse udfolder og forkynder, hvad det vil sige at være under Guds velsignelse i 1) skabelsen, 2) frelsen og 3) dommen. Desuden indeholder bogen en Sct. Hans-tale og en prædiken over lignelsen om det mistede får og den tabte mønt.

Hil dig, Frelser og Forsoner indeholder ni prædikener over Jesu lidelseshistorie, der både peger på konkret synd dengang og nu og dvæler ved korets evangelium.

Generelt er der gode opbyg-

Hil dig, Frelser og Forsoner – *Fasteprædikener fra Færøerne*
Peter O.K. Olofson
Neema Forlag 2021
96 sider, kr. 125,-

gelige og udfordrende pointer at hente i bøgerne. Ikke mindst var det både lærerigt og berigende for mig at få forkyndt de tre perspektiver på velsignelsen. Og *Gå med* er et godt bud, hvis man gerne vil have en lettilgængelig og god gennemgang af Første Korintherbrev – hverken en typisk bibelkommentar eller prædiken, men midt mellem.

Bøgerne bærer dog rigeligt præg af at være sammenstykket af forskellige taler. Det betyder, at der er en del gentag-

Bøgerne kan bestilles på mail: neemaforlag@gmail.com

Samlet pris for alle tre bøger: kr. 325,-

gelser af temaer og pointer.

Måske er det også medvirkende til, at jeg får fornemmelsen af, at kampen mod ubibelsk lære og livsstil bliver redet som en kæphest – med gentagelser af de samme eksempler: Der henvises jævnligt til spørgsmål om tjenestedeling, vielse af fraskilte, menighedstugt og folkekirkens forfald, når den konkrete bibeltekst aktualiseres. Det er oplagt nogle af stederne. Men slet ikke alle steder. ■

MERE REFLEKSION OM LOVENS ROLLE I DAG

DYB HVILE OG DYNAMISK LIV
Bjergprædikenen læst langsomt
Jens Ole Christensen
LogosMedia 2018
208 sider, kr. 199,95

KOMMENTAR TIL ROMERBREVET
Leif Andersen
Lohse 2020
120 sider, kr. 99,95

GÆLDER DE TI BUD OGSÅ I DAG?

Et kort svar af Jørgen Sejergaard
jesusnet.dk/en/svar/gaelder-de-ti-bud-ogsaa-i-dag

HVAD ER FORPLIGTENDE I DAG?

Torben Kjærs skitse og vurdering af 5 tolkninger af Jesu ord om loven
dbi.edu/en/resource/jesus-loven

DEBAT OM KRISTNES FORHOLD TIL LOVEN

Forskellige indlæg fra Menighedsfakultetets undervisere
ep.teologi.dk/Tidsskrifter/DTTK/DTTK_2010_01.pdf

MOSELOVEN, JESUS OG BJERGPRÆDIKENEN

Lydfil med foredrag af Nicolai Techow
dbi.edu/wp-content/uploads/2018/01/20180126-2-nicolai-techow-jeg-er-ikke-kommet-for-at-nedbryde-men-for-at-opfylde.mp3?_2

BRUGERVEJLEDNING TIL MOSELOVEN

Nicolai Winther-Nielsens artikel om moseloven som torn, form og norm
www.see-j.net/hiphil/ojsdata/journals/1/articles/7/public/7-8-1-PB.pdf

Lyt til *Budskabet!*

Nogle af *Budskabets* artikler bliver indtalt på en lydfil.

Du kan høre artiklerne oplæst ved at finde "Budskabet" der, hvor du plejer at lytte til podcast, fx Spotify. Eller du kan finde dem via budskabet.dk (dml.dk/bladportal/gratisartikler-fra-budskabet) eller norea.dk/podcastoversigt.

Benyt muligheden – eller fortæl andre om den!

TEMA:

Hvilken rolle spiller loven i dag?

Hvis man siger "loven", vil de fleste danskere nok tænke på færdselsloven eller andre danske love. I kirkelige kredse – ikke mindst lutherske – hører man jævnligt begrebet brugt i en anden sammenhæng. Men hvad hentyder vi egentlig til med *loven* i "kristen" sprogbrug?

Det forkyndes, at vi er sat fri af loven. Så er det nærliggende at tænke, at kristne ikke er forpligtet af noget. Meget tyder også på, at loven i dag spiller en mindre – eller en anden – rolle end tidligere i kirkens og missionsbevægelsernes historie. Flere taler ensidigt om Guds kærlighed og glemmer hans hellige vilje for vores liv.

Emnet er komplekst. Og bibeltro lutheranere tænker og formulerer sig ikke nødvendigvis ens om emnet. Men brug temaartiklerne som afsæt for videre refleksion og praksis:

- Hvad er et evangelisk forhold til loven?
- Gælder de ti bud og resten af moseloven stadig?
- Hvordan undgår vi at blive enten moralister eller ligeglade med loven?

*Bibelen siger godt nok ikke, at du frelses ved tro **og** fordybelse. Nej, du frelses ved tro alene. Alligevel går det som en rød tråd gennem Bibelen, at Guds ord skal man grunde over.*

ERIK DAHL SIDE 29

FOTO: PEKELS

Jeg får lyst til at se på andre kristne og menigheder og tale om dem, som Jesus gør. Ikke blindt og lalleglad, men heller ikke småligt og perfektionistisk. Jeg får lyst til at have et barmhjertigt blik på dem og være ivrig efter at se lyspunkterne, nuancerne, og anerkende og rose dem.

MANUEL VIGILIUS SIDE 27